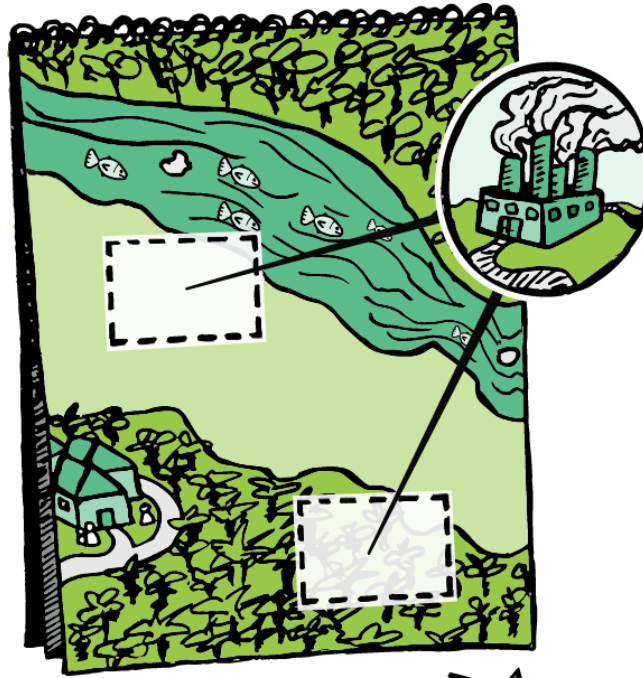

1. PROCENA UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

Sadržaj:

1. PROCENA UTICAJA NA ZIVOTNU SREDINU

- **Pojam procene uticaja na zivotnu sredinu**
- **Znacenje pojedinih izraza**

2. Procena uticaja na zivotnu sredinu I odrzivi razvoj

Opsti principi procene uticaja na zivotnu sredinu

Procena uticaja I odrzivi razvoj

- **Predmet procene uticaja na zivotnu sredinu**
- **Ucesnici procesa procene uticaja**

Nosilac projekta

Nadzorni organ

3. Druge zainteresovane strane

Izvrsioci procene uticaja

- **Odgovornost za izvršenje procene uticaja**

ELEMENTI PROCENE UTICAJA NA ZIVOTNU SREDINU

Opsta sema procesa procene uticaja projekata

4. Elementi procesa procene uticaja-ucesce javnosti I razmatranje alternativa

Ucesce javnosti

Razmatranje alternativa

- **Princip preventivnosti I strateska procena uticaja**
- **Procena uticaja I postprojektna analiza**

POCETNE FAZE PROCESA PROCENE UTICAJA

- **Resenje o neophodnosti sprovođenje procene uticaja**

Neophodnost sprovođenja procene uticaja

Metode I sistemi izbora projekta, za koje je neophodna procena uticaja

5. Odredjivanje zadatka procene uticaja

Karakter zadatka procene uticaja

Odredjivanje zadatka procene uticaja: procedura I ucesnici

PREDVIDJANJE I OCENA VAZNOSTI UTICAJA NA ZIVOTNU SREDINU

- **Karakteristike prirodnih uslova I komponenata zivotne sredine**
- **Definicija, karakter, velicina, vaznost uticaja**

6.Sema analize uticaja

- **Metode za procenu uticaja**

Cek liste

Matrice

Karte I geografski informacioni sistem

Kompjuterski eksterni sistemi

Eksperimenti

- **7. Izbor metode**

- **Analiza I predvidjanje uticaja**

Definisanje I osobine uticaja

Karakter

Velicina

Prostor-rasprostranjenost

Vreme pojavljivanja uticaja

Dugotrajnost

Promenljivost

Verovatnoca (rizik)

Znacajnost

- **Prikazivanje karakteristika uticaja**
- **Metode analize uticaja**

Ekspertna ocena

Kvantitativni matematski modeli

Eksperimenti i fizicki modeli

Istrazivanje konkretnih slucajeva

- **Ocena socijalnog uticaja**

8. Uticaj na zdravlje

- **Ekonomski uticaji**
- **Znacajnost uticaja**

Ekoloski znacaj

Socijalni znacaj

Ekoloski standardi

Statisticki znacaj

KONSULTACIJE I UCESCE JAVNOSTI U PROCESU PROCENE UTICAJA

- **Pojam ucesca javnosti**

9. Pojam “javnosti”

- **Grupe javnosti I proces procene uticaja**
- **Ucesce javnosti u fazama procesa procene uticaja**

- Program ucesca javnosti
- Principi organizovanja ucesca javnosti
- Medjunarodne norme o ucescu javnosti u donosenju ekoloskih vaznih resenja

“Konvencija o oceni uticaja na zivotnu sredinu u transgranicnom kontekstu”

10. *“Konvencija o dostupnosti informacija, ucescu javnosti u procesu donosenja resenja i pristupu pravosudju po pitanjima, koja prate zivotnu sredinu”*

- Ucesce javnosti u nacionalnim sistemima procene uticaja

11. RAZMATRANJE ALTERNATIVA

- Procena uticaja i razmatranje alternativa
- Moguci tipovi alternativa

12. DOKUMENTOVANJE PROCENE UTICAJA I KONTROLA KVALITETA

- Mesto dokumentacije u procesu procene uticaja

- **Funkcije dokumenta o proceni uticaja**

13. Struktura I sadrzaj dokumentacije o proceni uticaja

- **Kontrola kvaliteta procene uticaja**

Ciljevi, zadaci I rezultati kontrole kvaliteta

Kako ocenjivati kvalitet dokumentacije o proceni uticaja

PROCENA UTICAJA I DONOSENJE RESENJA

- **Mesto procene uticaja u sistemu donosenja resenja**
- **Ukljucivanje resenja u nacionalne sisteme**
- **Provera ispunjenosti uslova I saglasnost na procenu uticaja**

14. PROCENA UTICAJA ZATECENOG STANJA

POSTPROJEKTNE FAZE PROCENE UTICAJA

- **Opsti principi postprojektnih faza procene uticaja**
- **Sistem ekoloskog menadzmenta I procene uticaja**

15. STRATESKA PROCENA UTICAJA

- **Predmet i ciljevi strateske procene uticaja**
- **Opsti zakljucci o sistemu strateskog planiranja**

1. POJAM PROCENE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

- Procena uticaja na životnu sredinu - EIA

- Potreba za procenom uticaja na životnu sredinu nastala je kao rezultat povećane svesti o zaštiti životne sredine krajem 1960-tih godina.

- Terminom "*procena životne sredine*" označava se dokument koji se priprema u fazi postupaka procene uticaja na životnu sredinu, sa ciljem da se odredi da se može sprovesti ceo postupak procene uticaja.

Cilj procene uticaja

```
graph TD; A[Cilj procene uticaja] --> B[Procena uticaja na životnu sredinu definisana je kao preventivna mera zaštite životne sredine zasnovana na izradi studije i sprovođenju konsultacija uz učešće javnosti i analizi alternativnih mera, sa ciljem da se predvide štetni uticaji projekata na životnu sredinu i zdravlje ljudi, floru i faunu, zemljište, vode, vazduh ....]; B --> C[Procena uticaja na životnu sredinu je proces planiranja koji se koristi za prognozu i analizu značajni uticaja na ž.s.]; C --> D[Vrši se u cilju sprečavanja ili minimiziranja negativnih uticaja po ž.s.];
```


Procena uticaja na životnu sredinu definisana je kao preventivna mera zaštite životne sredine zasnovana na izradi studije i sprovođenju konsultacija uz učešće javnosti i analizi alternativnih mera, sa ciljem da se predvide štetni uticaji projekata na životnu sredinu i zdravlje ljudi, floru i faunu, zemljište, vode, vazduh

Utvrđivanje, opisivanje i vrednovanje mogućih neposrednih i posrednih uticaja planiranog projekta na život i zdravlje ljudi, floru i faunu, zemljište, vode, vazduh, klimu, pejzaž, materijalna i kulturna dobra.

Procena uticaja na životnu sredinu je **proces planiranja** koji se koristi za prognozu i analizu značajni uticaja na ž.s.

Vrši se u cilju sprečavanja ili minimiziranja negativnih uticaja po ž.s.

Proces procene uticaja na životnu sredinu uključuje sledeće osnovne faze:

1.

Analizu (prognozu) potencijalnih uticaja date delatnosti na životnu sredinu i **ocenu** njihove važnosti.

2.

Konsultacije sa zainteresovanim stranama u cilju traženja uzajamno prihvatljivih rešenja.

3.

Korišćenje rezultata prognoze uticaja i konsultacija u procesu pronalaženja **rešenja**, koja se odnose na određenu delatnost.

Procenom uticaja se sprečava usvajanje i realizacija projekata, planova i programa, koji mogu imati negativan uticaj na životnu sredinu.

Ekološki problemi mogu biti:

Direktni

Zagađenje
vode, vazduha,
zemljišta..

Indirektni

Zagađenje
bukom i
vibracijom.

Da bi se upravljalo ekološkim problemima neophodno je imati predstavu o uticajima na životnu sredinu i obimu njihovih promena.

*Uticaji mogu da uključuju sledeće aspekte: **biofizički** (uticaj na prirodnu sredinu), **socijalni**, **ekonomski**, uticaj na **zdravlje** i **rizike**.*

Uticaji se mogu menjati prema sledećim karakteristikama:

- **Karakteru i prirodi** – karakter uticaja se može menjati od biofizičkog do socijalnog, medicinskog ili ekonomskog. Priroda uticaja- indirektna ili direktna.

- **Veličini** – uticaji mogu varirati od beznačajnih (nije ih potrebno smanjivati) do veoma značajnih (zahtevaju mere za smanjenje i monitoring)

Dijapazonu – uticaji mogu imati samo lokalni karakter)npr.

Mogu izazvati potrebu dopunske izgradnje) ili mogu imati regionalni, transgranički ili globalni značaj (kao što su emisija zagažujućih materija u atmosferu ili ispuštanje otpadnih voda.)

Vremenu manifestovanja – uticaji se mogu ispunjavati momentalno, mogu biti latentni u vremenu i da se manifestuju u bliskoj ili dalekoj budućnosti.
(npr kancer - nakod 20 ili 30 god.)

Dugotrajnosti – mogu varirati od kratkoročnih (npr. buka tokom građevinskih radova) do postojanih (npr. Prenaseljavanje sela izazvano poplavama).

- *Stepenu neodređenosti* – uticaji se mogu menjati ne samo po obimu posledica već i po verovatnoći njihovog pojavljivanja.

- *Reverzibilnosti* – neki uticaji mogu biti povratni ili njihove posledice mogu biti u potpunosti uklonjene po završetku projekta, dok drugi mogu biti nepovratni.

- *Značajnosti* – značajnost uticaja nije obavezno povezana sa njegovom veličinom.

ZNAČENJE POJEDINIH IZRAZA

- **Kapacitet životne sredine** – jeste sposobnost ž.s da prihvati odeređenu količinu zagađujućih materija, tako da ne nastupi nepovratna šteta u životnoj sredini.
- **Katastar zagađivača** - jeste registar sistematizovanih informacija i podataka o zagađivačima medijuma ž.s sa podacima o njihovoj lokaciji, proizvodnim procesima, karakteristikama... Kao i njihovom mestu ispuštanja, tretmana i odlaganja.
- **Kvalitet životne sredine** – jeste stanje životne sredine koje se iskazuje fizičkim, hemijskim, biološkim, estetskim i drugim indikatorima.
- **Nadležni organ** – jeste organ odgovoran za sprovođenje postupka procene uticaja u okviru ovalšćenja utvrđenih zakonom.
- **Najbolje dostupne tehnike** – predstavljaju najefektivnije i najnaprednije faze u razvoju određenih aktivnosti i način njihovog obavljanja. Projektovane su tako da spreče ili smanje emisije i uticaj na ž.s u celini.
- **Nosilac projekta** – jeste podnosilac zahteva za dobijanje dozvole ili odobrenja za izgradnju ili rekonstrukciju objekta ili ostalih investicija u prirodi i prirodnom okruženju.

- **Biodiverzitet** – jeste biološka raznovrsnost organizama u okviru vrste, među vrstama i među ekosistemima i obuhvata ukupnu raznovrsnost gena, vrsta i ekosistema na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou.
- **Degradacija životne sredine** – jeste proces narušavanja kvaliteta životne sredine koji nastaje prirodnim ili ljudskom aktivnošću ili je posledica nepreduzimanja mera.
- **Emisija** – jeste ispuštanje zagađujućih materija ili energije u životnu sredinu.
- **Imisija** – jeste koncentracija zagađujućih materija i nivo energije u životnoj sredini.
- **Izveštaj o strateškoj proceni** – podrazumeva deo dokumentacije koja se prilaže uz plan ili program i sadrži identifikaciju, opis i procenu mogućih značajnih uticaja na ž.s zbog realizacije plana i programa.
- **Javno prirodno dobro** – jeste uređeni ili neuređeni deo prirodnog bogatstva (vode, vazduh, šume) koji je dostupan svima.
- **Javnost** – jeste jedno ili više fizičkih ili pravnih lica, njihova udruženja, organizacije ili grupe.
- **Zaštićeno prirodno dobro** – jeste očuvani deo prirode posebnih vrednosti i odlika. Koji ima trajni ekološki, naučni, kulturni, obrazovni i drugi značaj, zbog čega ima posebnu zaštitu.
- **Životna sredina** – jeste skup prirodnih i stvorenih vrednosti čiji kompleksni međusobni odnosi čine okruženje, odnosno prostor i uslove za život.

- **Opasne materije** – jesu hemikalije i druge materije koje imaju štetne i opasne karakteristike.
- **Optereženje životne sredine** – jeste pojedinačni ili zbirni uticaj aktivnosti na ž.s koje se može izaziti kao ukupno (više srodnih komponenti), zajedničko (više razonodnih komponenti), dozvoljeno (u okviru graničnih vrednosti) i prekomerno (preko dozvoljenih graničnih vrednosti) opterećenje.
- **Otpad** – jeste svaki predmet ili supstanca, kategorisan prema utvrđenoj klasifikaciji otpada sa kojim vlasnik upravlja ili ima obavezu da upravlja.
- **Planovi i programi** – jesu svi razvojni ili drugi planovi i programi, osnove, uključujući aktivnosti koje su utvrđene posebnim propisom i za čiji rad se izdaje dozvola.
- **Postrojenje** – jeste stacionarna tehnička jedinica u kojoj se izvodi jedna ili više aktivnosti koje su tvrđene posebnim propisom i za čiji rad se izdaje dozvola.
- **Prirodne vrednosti** – jesu prirodna bogatstva koja čine: voda, vazduh, zemljište, šume, geološki resursi, biljni i životinjski svet.

- **Projekat** – jeste izvođenje građevinskih radova, ugradnja instalacija, postrojenja i opreme, njihova rekonsutrkcija i ostale investicija u prirodi i prirodnom okruženju uključujući njihove radove koji obuhvataju eksploataciju mineralnih sirovina.
- **Rizik** – jeste određeni nivo verovatnoće da neka aktivnost, direktno ili indirektno, izazove opasnost po ž.s, život i zdravlje ljudi.
- **Sanacija, odnosno remedijacija** – jeste proces preduzivanja mera za zaustavljanje zagađenja i dalje degradacije ž.s do nivoa koji je bezbedan za buduće korišćenje lokacije uključujući uređenje prostora, revitalizaciju i rekultivaciju.
- **Strateška procena uticaja određenih planova i programa na ž.s.** – podrazumeva pripremu izveštaja o stanju životne sredine.
- **Studija o proceni uticaja na životnu sredinu** – dokument kojim se analizira i ocenju kvalitet činilaca životne sredine i njihova osetljivost na određenom prostoru.
- **Udes** – jeste iznenadni i nekontrolisani događaj ili niz događaja, koji nastaje nekontrolisanim oslobađanjem, izlivanjem ili rasipanjem opasnih materija pri proizvodnji, upotrebi, prevozu, skladištenju, odlaganju ili dugotrajnom neadekvatnim čuvanjem.

- **Ugrožena životna sredina** – jeste određeni deo prostora gde zagađenje ili rizik od zagađenja prevazilazi kapacitet ž.s
- **Zagaživač** – pravno ili fizičko lice koje svojom aktivnošću ili neaktivnošću zagađuje životnu sredinu.
- **Zagaživanje životne sredine** – jeste unošenje zagađujućih materija ili energije u životnu sredinu izazvano ljudskom aktivnošću ili prirodnim procesima, koje ima ili može imati štetne posledice na kvalitet životne sredine i zdravlje ljudi.
- **Zagađujuće materije** – jesu materije čije ispuštanje u ž.s utiče ili može uticati na njen prirodni sastav, osobine i integritet.
- **Zainteresovana javnost** – obuhvata javnost na koju projekat utiče ili je verovatno da će uticati, uključujući i nevladine organizacije koje se bave zaštitom životne sredine i evidentirane su kod nadležnog organa.
- **Zainteresovani organi i organizacije** – su organi i organizacije Republike, autonomne pokrajine i lokalne samouprave i preduzeća, koji su ovlašćeni za utvrđivanje uslova i izdavanje dozvola, odobrenja, saglasnosti za izgradnju objekata.

2. PROCENA UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU I ODRŽIVI RAZVOJ

Opšti principi procene uticaja na životnu sredinu

Procedure procene uticaja na životnu sredinu se razlikuju prema sledećim aspektima:

1. Za koje projekte (vidove delatnosti) se vrši procena uticaja

2. Ko sprovodi procenu uticaja

3. Kako i na koji način se prikazuju rezultati procene uticaja

Procena uticaja se može vršiti za sve vidove delatnosti/projekata, koji se ostvaruju po rešenju nadležnog organa.

Efektivni sistemi procene uticaja, proveravani vremenom, uključuju sledeće principe:

- Preventivnost
- Komplektnost
- Demokratskost

Princip preventivnosti označava da se procena uticaja vrši pre donošenja rešenja o realizaciji projekta/delatnosti, i njeni rezultati se koriste **pri izradi i usvajanju konačnih** rešenja.

Jedan od najvažnijih instrumenata realizacije principa preventivnosti je **analiza alternativa**.

Razmatranje i upoređivanje nekoliko alternativa radi dostizanja ciljeva date delatnosti/projekta obezbeđuje slobodu usvajanja rešenja u zavisnosti od rezultata procene uticaja.

Princip kompleksnosti podrazumeva zajedničko razmatranje i uključivanje faktora uticaja delovanja datog projekta i promena vezanih za njega, u prirodnoj i socijalnoj sredini.

Princip demokatičnosti pokazuje da procena uticaja ne treba da teži naučno-tehničkom istraživanju. Delovanje određenog projekta na životnu sredinu se tiču interesa neograničenog broja ljudi i organizacija.

Procena uticaja je
preventivna mera zaštite
životne sredine i
zasnovana je na:

- **Izradi studije o proceni uticaja** na ž.s
- **Konsultovanju** svih zainteresovanih lica, uz učešće javnosti
- **Analizi alternativnih rešenja** sa ciljem da se prikupe podaci i predvide štetni uticaji projekta
- **Utvrdjivanju i predlaganju mera** čime se štetni uticaji mogu spreliti, smanjiti ili ukloniti, imajući u vidu izvodljivost i ekonomsku prihvatljivost projekta pod tim uslovima.

Procena uticaja i održivi razvoj

Procena uticaja na životnu sredinu može da se koristi kao jedan od osnovnih instrumenata **održivog razvoja**.

Procena uticaja je takođe instrument planiranja i projektovanja, koji potmopaže formiranje strateških rešenja u saglasnosti sa ekonomskim, socijalnim i ekološkim ciljevima održivog razvoja.

Održiv je onaj razvoj koji obezbeđuje zadovoljavanje sadašnjih potreba a da pri tom ne dovodi do ugrožavanja potreba budućih generacija.

Primer
održivog
razvoja

PREDMET PROCENE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

Predmet procene uticaja na životnu sredinu je uticaj određene delatnosti/projekta na životnu sredinu. Pod uticajem podrazumevamo promene u životnoj sredini, koje se u potpunosti ili delimično javljaju kao rezultat delatnosti/projekta.

Procena uticaja se vrši za projekte iz oblasti industrije, rudarstva, energetike, saobraćaja, turizma, poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih delatnosti i za sve projekte koji se planiraju na zaštićenom prirodnom dobru i u zaštićenoj okolini nepokretnog kulturnog dobra.

Cilj procene uticaja je minimizacija negativnog uticaja delovanja čoveka na životnu sredinu.

UČESNICI PROCESA PROCENE UTICAJA

Učesnici proces procene uticaja su: **nosilac projekta**, **nadležni organi**, **druge zainteresovane strane** i **izvršioci procene**.

Nosilac projekta

Nosilac projekta je pravno ili fizičko lice, koje je odgovorno za planiranje i ostvarivanje određenog projekta u okviru određene delatnosti.

Pojam nosilac projekta se odnosi na podnosioca zahteva za dobijanje dozvole ili odobrenja za izgradnju ili rekonstrukciju objekta.

Nosilac projekta ima ulogu da priprema i dostavlja nadležnom organu sledeće zahteve i informacije:

- Zahtev za obezbeđivanje podataka i dokumentacije.
- Zahtev za odlučivanje o potrebi uticaja projekta na ž.s: podatke za odlučivanje o potrebi procene uticaja; kratak opis projekta.
- Zahtev za davanje saglasnosti na studiju o proceni uticaja na ž.s.
- Odgovor, kojim dostavlja izmenjenu i dopunjenu studiju o proceni uticaja na životnu sredinu. Itd.

Nosilac projekta snosi troškove vezane za sprovođenje osnovnih elemenata procene uticaja.

Nadležni organ

Nadležni organ – to su organi ili organizacije, koje imaju ovlašćenje u odnosu na proces procene uticaja ili određene delatnosti.

Ministarstvo nadležno za poslove zaštite životne sredine, ovaj organ izdaje odobrenje za gradnju sledećih objekata (čl. 89 stav 4. Zakon o pčaniranju i izgradnji):

- Visokih brana i akumulacija ispunjenih vodom, jalovinom ili pepelom.
- Nuklearnih objekata i drugih objekata koji služe za: proizvodnju energije, nuklearnog goriva, radioizotopa...
- Objekata za proizvodnju i preradu nafte i gasa, skladišta nafte, gasa i naftnih derivata kapaciteta preko 500t.
- Hidoelektrana snage preko 10MW, termoeletrana snage preko 10MW i dalekovoda trafostanica napona snage preko 10MW.
- Aerodroma za javni vazdušni saobraćaj. Itd.

Organ uprave autonomne pokrajine – nadležan je za izdavanje odobrenja za ozgradnju navedenih objekata (čl- 89. stav 4. *Zakon o planiranju i izgradnji*), ukoliko se u celini nalaze na teritoriji autonomne pokrajine.

Organ jedinice lokalne samouprave – ovom organu je povereno izdavanje odobrenja za ozgradnju objekata koji nosu navedeni u članu 89. stav 4. *Jedinica lokalne samouprave je: grad, opština.*

Kontrola procesa procene uticaja – ovu funkciju vrše nacionalna ministarstva zaštite životne sredine, specijalne agencije za procenu uticaja, državne ili nezavisne grupe, komisije, koje formira država. Kontrola proverava kvalitet dokumentacije za procenu uticaja, da li je bilo dovoljno informacija za donošenje adekvatnog rešenja, njihovu tačnost i adekvatnost predstavljanja tih informacija.

Tehnička komisija – razmatra studiju o proceni uticaja, sa sistematizovanim pregledom mišljenja zainteresovanih organa i organizacija, zainteresovane javnosti i izveštajem o sprovedenom postupku procene uticaja i ocenjuje predviđene mere za sprečavanje, smanjenje i otklanjanje mogućih štetnih uticaja projekta na životnu sredinu.

Donošenje rešenja na osnovu rezultata procene uticaja – ovu funkciju vrše nacionalna ministarstva po pravilu. Rešenje o proceni uticaja donose oni organi koji kontrolišu kvalitet procene uticaja.

Nadležni organ ima ulogu da donosi: odgovor na zahtev nosioca projekta za obezbeđivanje prodataka i dokumentacije, rešenje o određivanju obima i sadržaja studije o proceni uticaja kao neurednog, rešenje o obrazovanju tehničke komisije, itd...

3. Druge zainteresovane strane

Realizacija velikih projekata, i njegovi ekološki aspekti, dotiču razne opšte interese, mnogobrojnih organizacija, socijalnih grupa i grupa građana. Usklađivanje interesa sa njima, uključivanje njihovih interesa pri planiranju date delatnosti, je jedan od najvažnijih zadataka procene uticaja.

Proces saradnje sa zainteresovanim stranama u toku procene uticaja je definisan kao ***''konsultacije i učešće javnosti''***.

Uloga zainteresovanih strana u procesu procene uticaja je da zastupaju svoje interese, a takođe i interese drugih, da pružaju informacije, neophodne ili važne za sprovođenje procene uticaja.

Zainteresovana javnost – obuhvata javnost na koju projekat utiče ili je verovatno da će uticati, uključujući i nevladine organizacije koje se bave zaštitom životne sredine i evidentirane su kod nadležnog organa.

Zainteresovane strane u procesu procene uticaja mogu biti predstavljene **državnim organima** – npr. specijalizovanim agencijama.
U nacionalnom sistemu procene uticaja treba da postoji **registar državnih organa**, sa kojima je neophodno sarađivati u toku procene uticaja.

Nezavisne naučne organizacije mogu da raspolažu važnim informacijama, koje su neophodne za prognozu uticaja ili za procenu značaja tog uticaja.
Zainteresovana strana je i **široka javnost** npr. lokalno stanovništvo u zoni ostvarivanja projekta.

Zainteresovane javnosti u sistemu procene uticaja na životnu sredinu prena Zakonu imaju ulogu da daju:

- Mišljenje zainteresovanog organa/organizacije o podnetom zahtevu za odlučivanje o potrebi procene uticaja na životnu sredinu.

- Mišljenje zainteresovanih javnosti o podnetom zahtevu za odlučivanje o potrebi procene uticaja projekta na životnu sredinu.

- Mišljenje zainteresovanog organa/organizacije o podnetom zahtevu za određivanje obima i sadržaja studije o proceni uticaja na životnu sredinu. Itd.

Izvršioci procene uticaja

Izvršioci procene uticaja mogu da uključe razne učesnike procesa procene uticaja u rešavanju raznih zadataka.

Izvršioci ispunjavaju i zadatke koje postavljaju pozvani učesnici koji snose odgovornost za rezultate njihovog rada. Od njihovih kvalifikacija zavisi kvalitet procene uticaja.

Izvršioci nisu samostalni učesnici procesa procene uticaja.

Odgovornost za izvršenje procene uticaja

Odgovornost za realizaciju pojedinih faza procesa snose različiti učesnici procesa. Zbog toga na pitanje **ko je odgovoran za izvršenu procenu uticaja**, često nemamo odgovor.

U SAD-u pri sprovođenju procene uticaja projekata nosilac angažuje određene institucije, koje imaju licencu u cilju da one budu odgovorne za izvršenje procene uticaja.

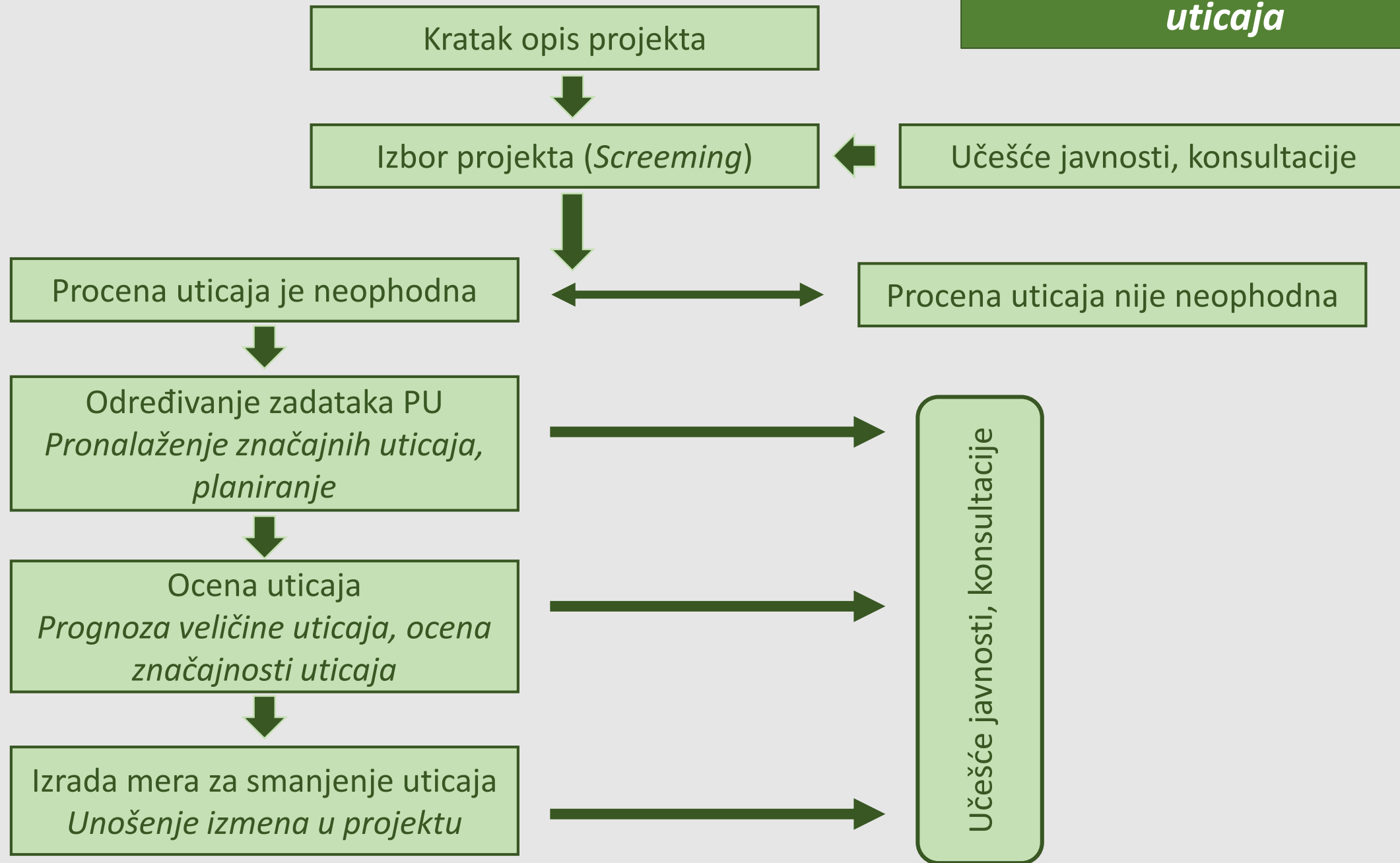
Eksperti smatraju da sistem odgovornosti za procenu uticaja pripada nosiocu projekta, jer je bolji i sigurniji sistem.

Odgovornost za izvršenje procene uticaja pripada **nosiocu projekta.**

ELEMENTI PROCENE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

*Opšta šema procesa procene
uticaja*

***Opšta šema procesa
procene uticaja***

Izrada mera za smanjenje uticaja
Unošenje izmena u projektu

Izrada studije o PU

Predstavljanje komentara i
napomena

Ocena potpunosti i kvaliteta PU
Kvalitet dokumenata i procedure

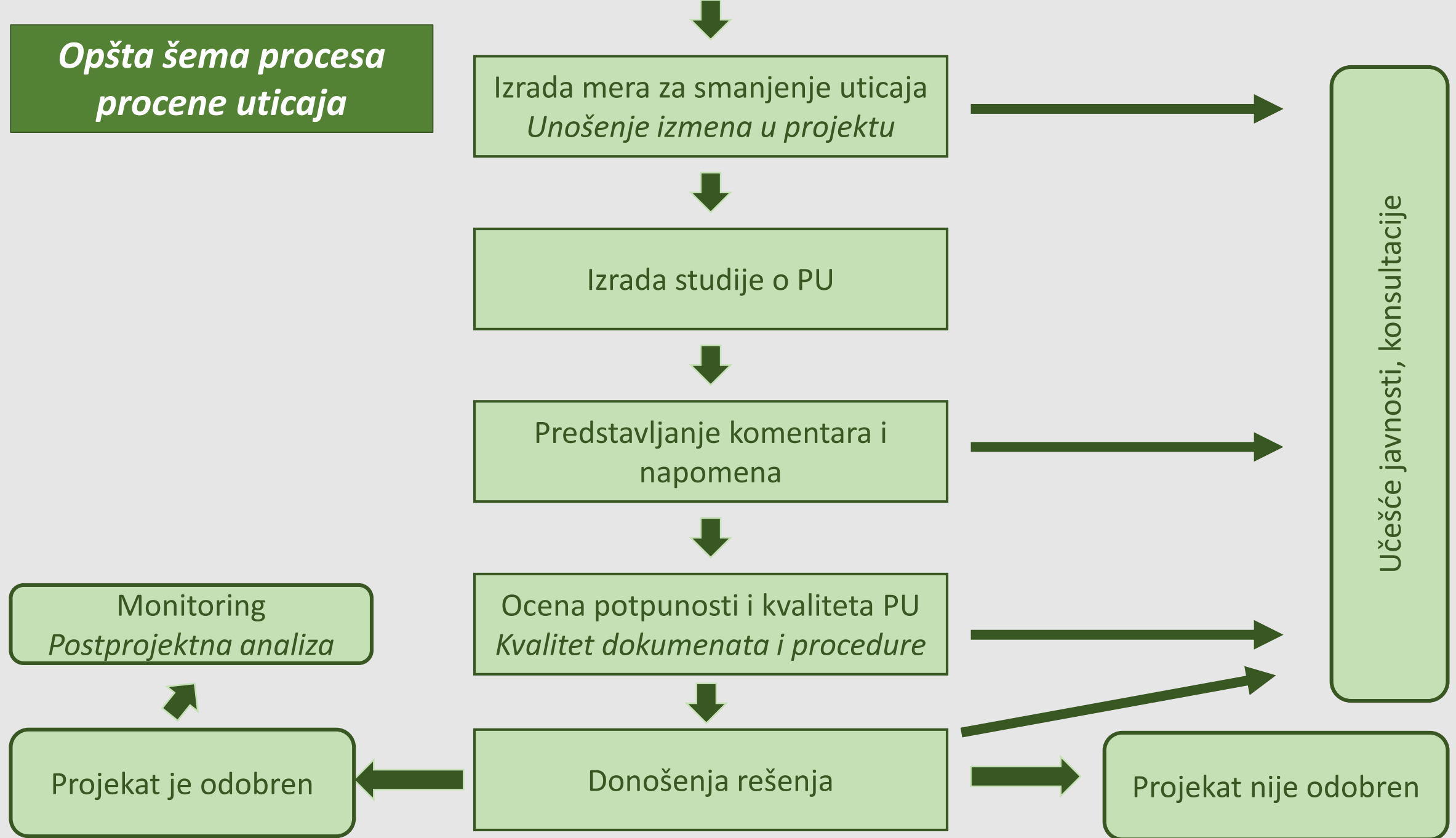
Donošenja rešenja

Monitoring
Postprojektna analiza

Projekat je odobren

Projekat nije odobren

Učešće javnosti, konsultacije

1.

Proces procene uticaja projekta počinje **donošenjem rešenja** o neophodnosti procene uticaja. Rešenje donosi državni organ. U ovoj fazi se preciznije definiše objekat procene uticaja.

2.

Određivanje zadatka procene uticaja, u ovoj fazi se analiziraju potencijalno važni uticaji, čije se posledice moraju detaljno proučiti, kao i određivanje principijelnih alternativa datog projekta, koje će se analizirati i vrednovati dalje. Po pravilu se u ovoj fazi izrađuje **program sprovođenja** procene uticaja (**projektni zadatak**).

3.

Prognoza, analiza i procena značajnosti uticaja na ž.s je osnovna faza procesa procene uticaja. Pri tome treba proučiti i fizičku veličinu faktora koji imaju uticaj, i promene u različitim komponentama ž.s: vodi, vazduhu, zemljištu, fauni i flori... Takođe treba proučiti i moguće uticaje na zdravlje ljudi i istorijsko-kulturne vrednosti.

4.

Definisanje mera za smanjene uticaja. U procesu sprovođenja projekta procene uticaja informacija o postojećim ekološkim uticajima mora da uđe u izbor između predloženih alternativa ili u traženju novih projektnih rešenja, u cilju njihovog smanjenja.

5.

Sastavljanje zaključnog dokumenta o proceni uticaja.

U većini nacionalnih sistema procena uticaja je obaveza nosioca projekta i ostvaruje se nakon tehničke dokumentacije.

Dokumentacija o PU treba u prvom redu da obezbedi zaključke za donošenje rešenja o datom projektu. Druga važna funkcija je da predstavi informacije o datoj delatnosti i njenim mogućim uticajima na ž.s zainteresovanim stranama.

6.

Konsultacije i učešće javnosti. Saradnja sa zainteresovanim stranama- konsultacije i učešće javnosti je korisno gotovo u svim fazama procene uticaja. Korisno je u svakom trenutku znati stav javnosti o tome, koji uticaji na ž.s izazivaju najveću zabrinutost.

6.

Ocena potpunosti i kvaliteta procene uticaja.

Većina nacionalnih sistema zahteva proveru kvaliteta dokumentacije koja se odnosi na ekološku ocenu. Takvu proveru može da vrši redovna **nezavisna komisija**, koja je formirana u tu svrhu, zatim **eksperti koji imaju licencu**, postavljeni od strane ministarstva zaštite životne sredine ili **komiteti** za zaštitu prirode.

7.

Objedinjavanje rezultata procene uticaja pri donošenju rešenja.

Osnovni cilj PU je omogućavanje donošenja rešenja, objedinjavanjem ekoloških faktora zajedno sa tehničkim i ekonomskim.

Konačne rezultate mogu koristiti npr:

*Projektanti, Nosilac projekta, Kreditno-finansijske organizacije,
Organi odgovorni za zaštitu životne sredine i drugi organi
državnog nadzora.*

8.

Postprojektne faze – jeste faza gde se vrši procena uticaja nakon realizacije određenog projekta. U tom cilju, u dokumentaciji o PU razrađuju se planovi **ekološkog menadžmenta**, koji detaljno opisuju na koji način mogu biti ispunjene predložene mere za smanjenje negativnih uticaja. Plan **ekološkog menadžmenta** uključuje programe monitoringa realnih uticaja i njihovo upoređivanje sa predviđenjim.

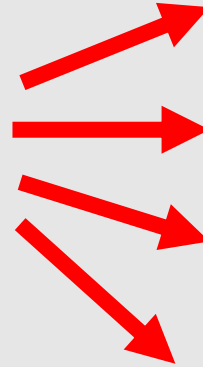
Postupak PU se sastoji od tri faze:

Faze odlučivanja o potrebi PU za projekte sa Liste II, za koje se može zahtevati PU.

Faze određivanje obima i sadržaja studije o PU

Faze odlučivanja o davanju saglasnosti na studiju o PU

Zahtev za odlučivanje o potrebi
procene uticaja sadrži:

Opis lokacije

Opis karakteristika projekta

Opis karakteristika mogućih uticaja
projekta na ž.s

Druge podatke i dokumentaciju

Postprojektna faza

U ovoj fazi, nadležni organ razmatra potrebu procene uticaja na životnu sredinu planiranog projekta i obaveštava zainteresovane organe/organizacije. Zatim je dostavlja tehničkoj komisiji studija o proceni uticaja, sa sistematizovanim pregledom mišljenja zainteresovanih organa i organizacija. Tehnička komisija ispituje studiju o PU. U određenom roku zatim dostavlja nadležnom organu izveštaj sa ocenom studije i predlogom odluke o davanju ili odbijanju zahteva za davanje saglasnosti na studiju o proceni uticaja.

4. ELEMENTI PROCESA PROCENE UTICAJA - UČEŠĆE JAVNOSTI I RAZMATRANJE ALTERNATIVA

Učešće javnosti

Jedan od važnijih elemenata procene uticaja je učešće javnosti.

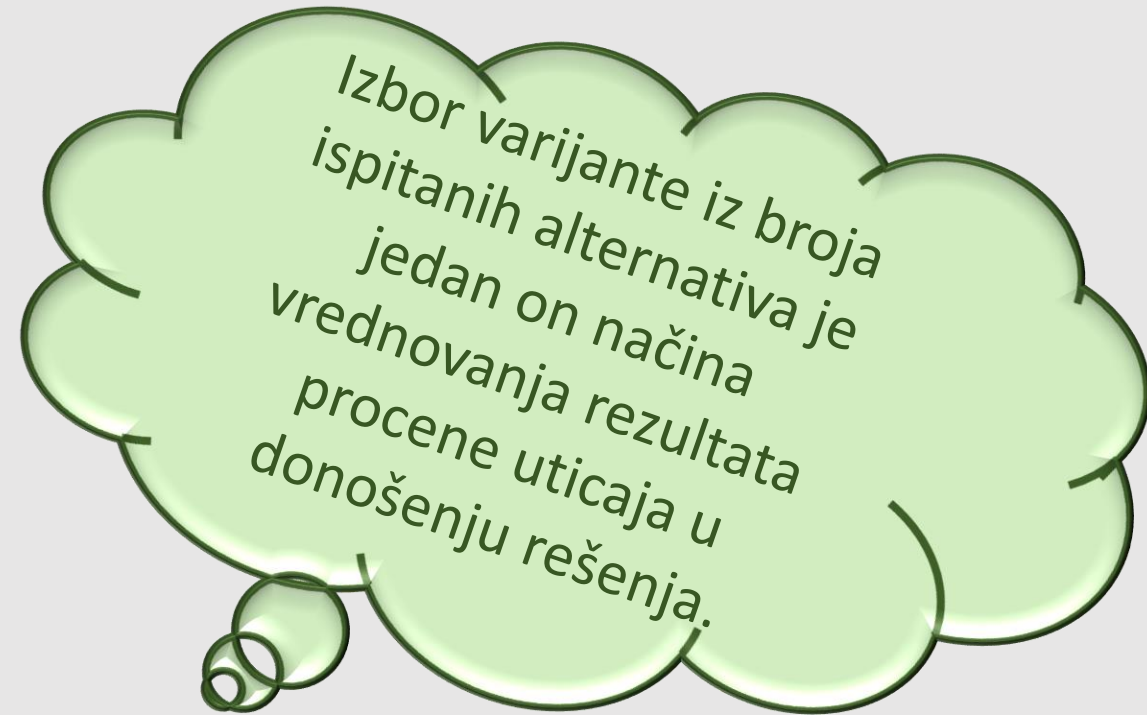
U procesu procene uticaja učestvuju tri osnovne grupe: nosilac projekta/delatnosti, nadležni organi i druge zainteresovane strane.

Javno učešće mora da doprinese poboljšanju kvaliteta donetih rešenja.

Učešće javnosti služi kao instrument usklađivanja interesa različitih grupa, uključenih u planiranje i ostvarivanje određenog projekta.

Razmatranje alternativa

Razmatranje alternativa određuje strukturu procesa procene uticaja. Jasno je da svaki projekat vrši uticaj na životnu sredinu. Najvažniji zadatak procene uticaja jeste smanjenje negativnih i povećanje pozitivnih uticaja određene delatnosti na životnu sredinu.

Princip preventivnosti i strateška procena uticaja

Procena uticaja je zasnovana na sprečavanju ekološke štete.

Ako je projekat urađen već bez uključivanja ekoloških mera, nijedna ekspertiza ga ne može učiniti ekološki bezbednim.

Savremena predstava o procesu ekološkog ocenjivanja projekata sastoji se u tome, da se taj proces obavezno mora uraditi u najranijim fazama izrade projekta i da se odvija paralelno sa procesom projektovanja.

Predmet procene uticaja mora biti plan ili program.

Takva ocena se naziva strateška procena uticaja.

U toku takve procene, pojedinačno, se mogu razmatrati **alternativne varijante** za dostizanje postavljenih ciljeva (npr. Izbor tipa izvora energije, projekti, način uštede energije).

Alternative moraju i mogu da budu razmatrane u toku procene uticaja projekta.

Procena uticaja i postprojektna analiza

Razmatrani projekat procene uticaja nekog objekta takođe se realizuje sa nekim stepenom tačnosti. Na kraju, određene faze projektnog ciklusa mogu da budu izostavljene iz projekta, a prema njima se donose pojedina, često neformalna rešenja.

Znanja o prirodnim sistemima su ograničena, a vreme i resursi, koji su dostupni za sprovođenje PU po pravilu su nedovoljni za ma koliko tačnu prognozu.

POCETNE FAZE PROCESA PROCENE UTICAJA

Resenje o neophodnosti sprovođenja procene uticaja

Neophodnost sprovođenja procene uticaja

Sto je vise projekata obuhvaceno procenom uticaja na zivotnu sredinu, to je ekolosko zakonodavstvo “stroze” i bolje stiti zivotnu sredinu. Razlozi za uzdrzavanje od ovakve prakse su sl:

1. Ekonomski karakter (zahtevala bi znacajne resurse od drzavnih organa);
2. Drugi razlog vezan je za propise (umesto zastite zivotne sredine , moze da dovede do neopravdanih zastoja u ostvarivanju projekata).

Kao posledica ovoga je I vazan princip: sadrzaj I procedura procene uticaja moraju odgovarati potencionalnoj ekoloskoj opasnosti odredjene delatnosti.

- Projekti za koje je neophodna procena uticaja moraju da ispune odredjene uslove:

- Treba da obezbedjuje procenu uticaja na zivotnu sredinu za sve projekte potencijalno opasne po zivotnu sredinu:

Naftovod

Nuklearne elektrane

- Neophodno je uzeti u obzir lokale uslove pri donosenju resenja o sprovođenju procene uticaja.
- Korisna je saradnja sa lokalnim stanovnistvom I drugim zainteresovanim stranama pri donosenju resenja o sprovođenju procene uticaja.

METODE I SISTEMI IZBORA PROJEKATA, ZA KOJE JE NEOPHONA PROCENA UTICAJA

Postoje dva osnovna stava pri odredjivanj u projekata za koje je procena uticaja neophodna.

1. Zasnovan je na tzv. *predhodnoj oceni svih projekata*.

- Donosi se resenje o neophodnosti sprovođenja procene uticaja.
- Obezbedjuje ucesce javnosti vec u fazi donosenja resenja.
- Donekle moze da ispuni iste funkcije koje ispunjava I potpuna procena uticaja.

U pojedinim zemljama organi za zastitu zivotne sredine ,u skladu sa rezultatima predhodne ocene,donose resenja o:

- Dozvoli za obavljanje odredjene delatnosti
- Sprovođenju detaljne procene
- Zabrani delatnosti.

2. Drugi metod odabira projekata zasnovan je na koriscenju spiskova *vidova delatnosti* koji su objekti procene uticaja.

- Direktiva Evropske Unije o ekoloskoj oceni 85/337 sadrzi popis takvih vidova delatnosti- ***opasne delatnosti***.
- U efektivnim nacionalnim sistemima koristi se kombinacija oba metoda.

Prednosti:
Jednostavnost
primene I
garancija
sprovođenja
procene uticaja
za ekoloski
opasne projekte.

Nedostaci:
Odsustvo
fleksibilnosti I
nemogućnost
ucesca javnosti.

Donosenjem Zakona o proceni uticaja, prihvacen je sistem procene u dva stepena:

1. Stepen procene vrse nadležni organi,
2. Stepen procene vrse ovlašćene institucije .

Uredbom Vlade Republike Srbije utvrđene su dve liste projekata:

Lista projekata za koje je obavezna procena uticaja I

Lista projekata za koje se moze zahtevati procena uticaja.

5. ODREDJIVANJE ZADATAKA PROCENE UTICAJA

○ Karakter zadataka procene uticaja

Cilj ove faze je usmeravanje snaga, napora za ocenu uticaja upravo na one probleme, koji su vazni za donosenje resenja. Zadaci su:

Utvrdjivanje granica “objekata” procene uticaja.	Odredjivanje alternativa.	Odredjivanje neophodne saglasnosti.
Odredjivanje posebno znacajnih potencionalnih uticaja, prognoziranje.	Odredjivanje koje su potrebne informacije.	Izrada plana sprovođenja procene uticaja.
Iskljucivanje uticaja manjeg znacaja.	Odredjivanje metoda prognoze.	Izrada plana o saradnji sa zainteresovanim stranama.

DEFINISANJE ZADATAKA PROCENE MOZE DA OSTVARI JEDAN ILI DVOJE SPECIJALISTA.

Na osnovu definisanih zadataka se moze odrediti
sastav ekspertne grupe, koja vrši procenu uticaja.
Pri tome detaljno se prikazuju I kvalifikacije
uključenih eksperata u proceni.

**U nasoj zemlji , nadležni organ za sprovođenje
postupka procene , u obavezi je da donese Resenje
nosiocu projekta o obimu I sadržaju studije o proceni
uticaja razmatranog projekta.**

Član 14. stav 3. Zakona o
proceni uticaja na životnu
sreću

ODREDJIVANJE ZADATAKA PROCENE UTICAJA:

Procedura i

U nasoj zemlji nosilac projekta podnosi zahtev za odlucivanje o sadrzini i obimu studije koji sadrzi:

- Opis karakteristika projekata I
- Opis karakteristika sireg podrucja lokacije na kojoj se realizuje projekat.

Dokumentaciju uz zahtev priprema nosilac projekta ili institucija koju angazuje.

ucesnici

Nacionalne procedure odredjivanja zadataka procene uticaja, obuhvataju sledece principe:

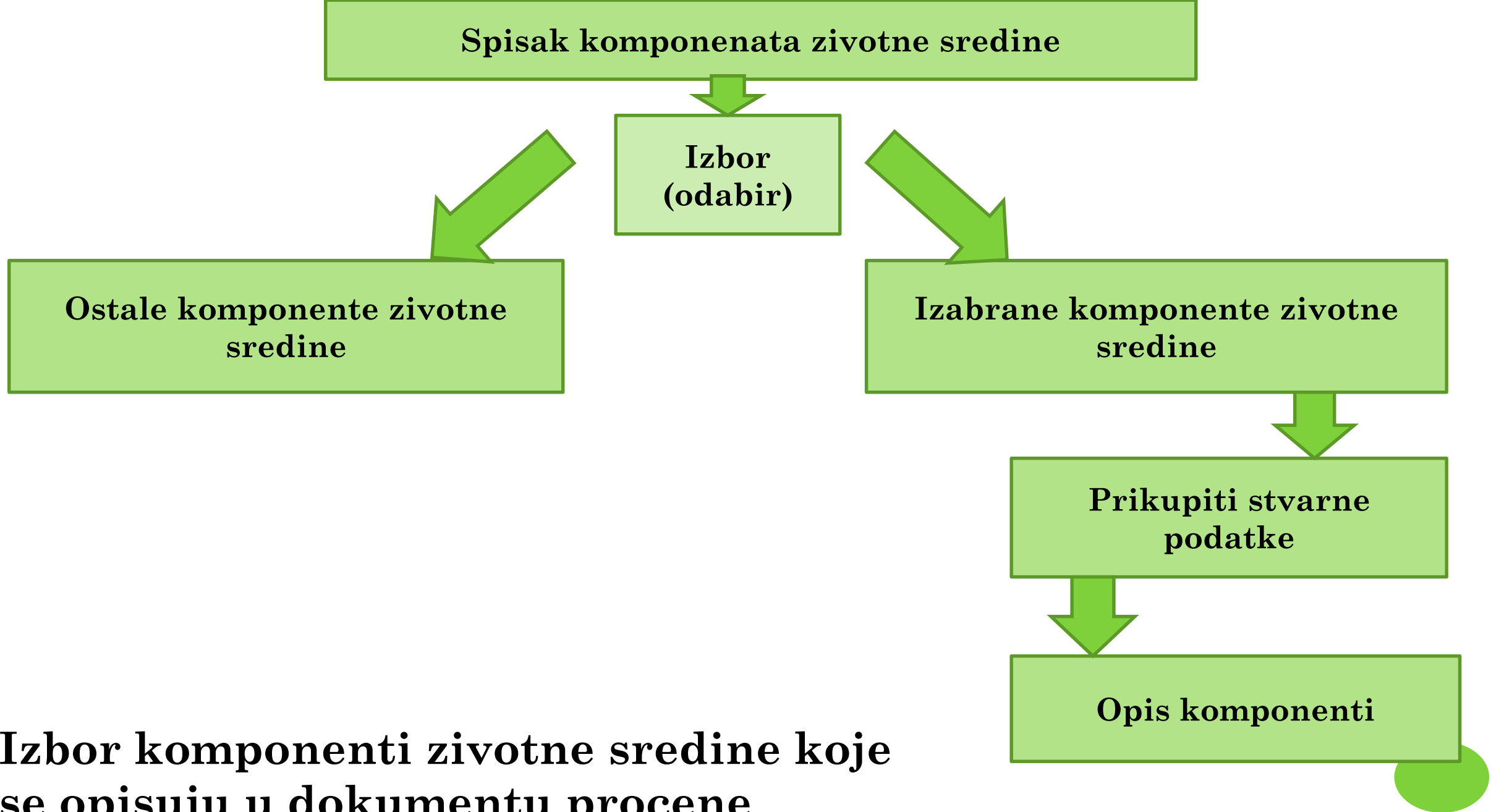
- Systematicnost i ukljucivanje lokalnih uslova ;
- Ucesce zainteresovanih strana;
- Dokumentacija.

PREDVIDJANJE I OCENA VAZNOSTI UTICAJA NA ZIVOTNU SREDINU

Karakteristike prirodnih uslova I komponenata zivotne sredine

**U toku procene uticaja mora se analizirati
samo stanje onih komponenti zivotne
sredine koje su neophodna informacija za
donosenje resenja o projektu.**

Izbor komponenti zivotne sredine koje se opisuju u dokumentu procene uticaja.

Pri opisu komponenti zivotne sredine neophodno je definisati ocekivane granice uticaja.

Uporedo sa prirodnim uslovima I komponentama zivotne sredine moraju se odrediti I opisati najvaznije socijalno-ekonomske komponente u oblasti ostvarivanja projekta.

Prognoza I ocena vaznosti uticaja na zivotnu sredinu , odredjene delatnosti , predstavlja jednu od najvaznijih faza procesa procene uticaja.

Faza prognoze I analize uticaja na zivotnu sredinu povezana je sa najranijom fazom odredjivanja najvaznijih uticaja , jer upravo oni podlezu detaljnoj analizi.

DEFINICIJA, KARAKTER, VELICINA, VAZNOST UTICAJA

**Vaznost termina “uticaj” potvrđuje
činjenica da je definisan:**

Standardom ISO 14 001 i
Zakonom o zaštiti životne sredine
050

ISO 14

**Uticaj na životnu sredinu (environmental
impact):**

Svaka promena životne sredine
Bilo poboljšanje ili pogorsanje
Koja je potpuno ili delimično rezultat
aktivnosti
Proizvoda ili usluga neke org.

**Standard ISO 14 004
pravi jasnu razliku između aspekta
životne sredine i uticaja na životnu
sredinu :**

Aspekt životne sredine- neki element
aktivnosti, proizvoda ili usluge koji može imati
+ ili- uticaj na životnu sredinu.
Uticaj na životnu sredinu- svaka promena je
rezultat aspekta životne sredine.

	Aspekt	Uticaj
Aktivnost: rukovanje opasnim materijalom	Potencijalno akcidentno izlivanje	Zagadjenje zemljišta I vode
Proizvod: bilo koji	Rekonstrukcija radi smanjenja zapremine	Ocuvanje prirodnih resursa
Usluga: odrzavanje motornog vozila	Emisija izduvnih gasova	Smanjenje zagadjenja vazduha

ASPEKTI ŽIVOTNE SREDINE I NJIHOVI UTICAJI

Pojasnjenje termina aspekata I uticaja na životnu sredinu , koji dominiraju celim standardom ISO 14 004.

Identifikacija ekoloških uticaja

“Treba identifikovati onoliko stvarnih I potencijalnih, pozitivnih I negativnih ekoloških uticaja vezanih za svaki identifikovani ekološki aspekt, koliko je to moguće.”

ISO 14
000

Ocenjivanje značajnosti uticaja- Kvantifikacija može pomoći pri ocenjivanju , tj. ocenjivanje se može pojednostaviti ako se razmotre:

Ekološka pitanja

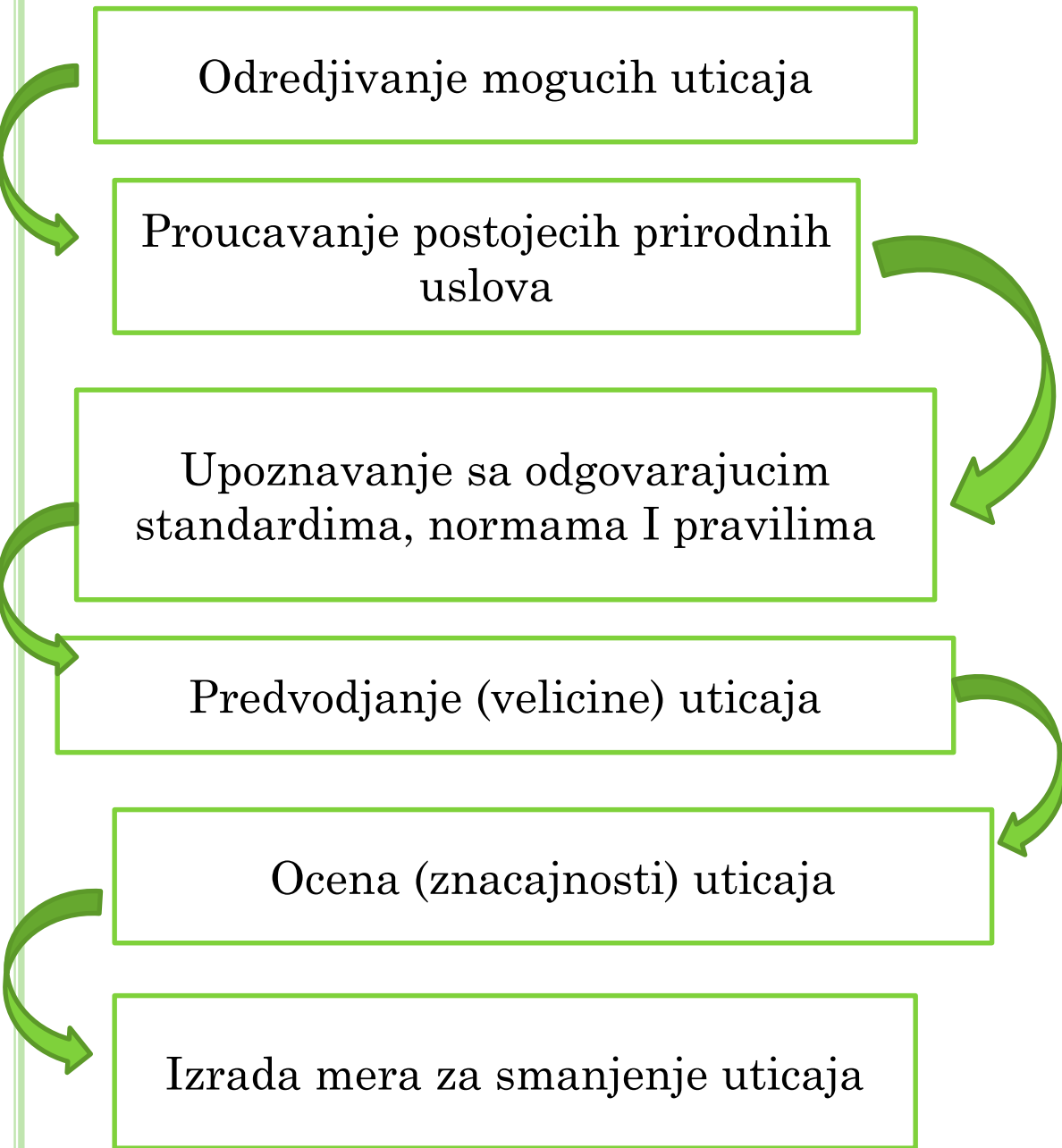
- Obim uticaja
- Jčina uticaja
- Verovatnoća pojavljivanja uticaja

Poslovna pitanja

- Potencijalno postovanje propisa I zakona
- Teskoće I troškovi promene uticaja

6. SEMA ANALIZE UTICAJA

Po pravilu, ocenjuju se uslovi na:

- Vazdusnu sredinu
- Vodenu sredinu
- Zemljiste I podzemne vode
- Sumski fond
- Ekosisteme, biljni I zivotinjski svet
- Pejzaz I vizuelnu komponentu
- Socijalno-ekonomsku komponentu I zdravlje naselja
- Kulturno istorijsko nasledje

PROCEDURA ANALIZE UTICAJA

	Vazдушna sredina	Površinske vode	Zemljiste I podzemne vode
Odredjivanje mogucih uticaja	Odredjivanje vrsta I kolicine zagadjujucih materija emitovanih u atmosferu I njihovih uticaja	Odredjivanje obima vodozahvata I oticanje u vodenu sreinu, ukljucujuci difuzne izvore	Smanjenje plodonosnog sloja Skladistenje otpada Vodozahvat iz podzemnih izvora
Opisivanje postojecih uslova	Odredjivanje regiona uticaja Opisivanje postojecih meteoroloskih uslova I nivoa zagadjenosti vazdusne sredine	Ocena postojeceg vodotoka, kvaliteta vode, vrsta vodozahvata	Vrsta zemljista, eksploatacija zemljista Hidrologija nadzemnih I podzemnih voda, njihovo koriscenje
Utvrdjivanje postijecih uslova	MDK za vazduh, instrukcije za proracun rasejavanja zagadjenja	MDK za vodu , ogranicenja za iskoriscavanje vode	Ogranicenja za eksploataciju tla I podzemnih voda
Prognoza velicine uticaja	Primena modela masenog balansa I modela rasejavanja	Metod masenog balansa, modeli razblazenja, modeli vodenih ekosistema	Kvalitativne metode (odgovarajuci projekti)

	Zagadjenje bukom	Biljni I zivotinjski svet
Odredjivanje mogucih uslova	Buka nastala u toku gradjevinskih radova Buka za vreme eksploatacije	Smanjenje agrara Unos toksikanata u ekosisteme Buka I druge smetnje
Opis postojećih uslova	Tipican nivo buke za odredjenu vrstu lokaliteta Raspored naselja	Spisak bioloskih vrsta u reonu uticaja, biodiverzitet, retke vrste
Upoznavanje sa postojecim zahtevima	Maksimalno dozvoljeni nivo buke Standardi SZO	Postojanje posebnih mera za zastitu zivotinja I biljaka
Prognoza velicine uticaja	Modeli rasprostranjenja buke	Kvalitativne metode Kvantitativni modeli ekosistema Analiza uticaja projekata
Ocena znacajnosti uticaja	Izjednacavanje uticaja sa standardima Prihvatljivost nivoa vrste buke za naselja	Retkost vrsta Uloga vrsta u ekosistemu Uzajamnost/odrzivost ekosistema
Odredjivanje mera za	Barijere za zastitu od buke Grafik sprovođenja gradjevinskih	Sprecavanje uticaja Smanjenje posledica

	Socijalno- ekonomski uticaj
Odredjivanje mogucih uticaja	Broj radnih mesta , uticaj na poslovnu aktivnost Placanja iz javnih fondova; Izmene u koriscenju zemlje
Opis postojećih uticaja	Odredjivanje regiona uticaja Baza statistickih podataka o soc-ekonomskoj situaciji
Upoznavanje sa postojećim zahtevima	Sanitarno-higijenski zahtevi Zahtevi za organizovanjem mreze vodosnabdevanja I kanalizacije
Prognozirane velicine uticaja	Opisne metode; Ekonomski modeli; Uticaj odgovarajucih projekata; uporedjivanje alternativa razvoja
Ocena vaznosti uticaja	Izjednacavanje sa zahtevima I standardima Ocena vaznosti za javnost
Ukljucivanje u projekat mera za smanjenje uticaja	Zavise od vrsta uticaja. Mogu da sadrze mere za smanjenje raznih uticaja na zivotnu sredinu

METODE ZA PROCENU UTICAJA

Za potrebe procesa procene uticaja razradjen je citav niz standardizovanih metoda ili pomocnih instrumenata , u cilju povecanja efikasnosti otkrivanja uticaja.

Metode, koje se koriste za odredjivanje uticaja, su:

- **Kontrolni spiskovi-cek liste**
- **Matrice**
- **Mreze**
- **Karte I geografski informacioni sistemi (GIS)**
- **Ekspertni sistemi**
- **Prakticni – profesionalni eksperimenti.**

Cek liste

“CHECLIST METHOD”

- Cek liste, po pravilu, izradjuju se na osnovu spiskova komponenata zivotne sredine,
- Takodje I operacija koje ulaze u sastav odredjene delatnosti.
- Moraju se istraziti za odredjivanje mogucih uticaja.
- Spiskovi mogu varirati po slozenosti namene, od vrlo prostog do sistema spiskova.

Prednost je jednostavnost primene.

Nedostatak je tesko ukljucivanje indirektnih uticaja.

Matrice

- Matrice omogucavaju odredjivanje vaznih uticaja, sistematicnije od cek listi.
- Pomocu matrica lakse je uzeti u obzir iskustvo ranijih projekata.
- Mogu da ukazu ne samo na moguće značajne promene u zivotnoj sredini , vec I na one elemente projekta koji mogu da dovedu do ozbiljnih ekoloskih uticaja .

Nedostatak matrica , kao I cek listi , je nemogucnost odredjivanja indirektnih uticaja.

	Izrada platoa	Postavljanje komunikacij a	Rad u normalnom rezimu	Havarije
Zemjiste	Odr.	?	-	-
Vodeni resursi	?	Odr.	Odr./	Odr.//
Klima	-	-	Odr.	-
Flora I fauna	-	-	-	Pol.

Uproscena matrica drugog reda.

Za sistematičnije određivanje indirektnih uticaja primenjuju se *matrice drugog reda*.

KARTE I GEOGRAFSKI INFORMACIONI SISTEM

Savremenija verzija ove metode zasnovana je na primeni kompjuterskih geografskih informacionih sistema.

GIS

U njemu je realnost reprezentovana kao serija geografskih karakteristika koje su definisane kao dve grupe elemenata.

Prva grupa elemenata su geografski ili lokacijski,

koji služe kao prostorne reference za drugu grupu, atributskih ili nelokacijskih elemenata.

Koriste se u cilju analize i kompjuterskog modeliranja.

Podaci su najvažniji deo GIS-a. U obliku karte ili alfanumerički.

Ograničenje upotrebe je nedostatak odgovarajućih podataka i veliki troškovi.

- **Kompjuterski ekspertni sistemi**
- Kao I GIS, ekspertni sistem je metod analize, koji obezbedjuje posebno intenzivnu obradu informacija. Istovremeno, ovi sistemi poseduju znacajan potencijal, ukoliko omogucavaju sistematsko koriscenje ranije prikupljenih iskustava (podataka).

- **Eksperimentati**
- Ni jedan metod prikazivanja uticaja ne moze biti najbolji za upotrebu u svim slucajevima, kao sto nije neophodno koristiti u svakom konkretnom slucaju samo jedan metod. Cesto se kao najbolji pristup pokazuje kombinacija korisnih aspekata dveju razlicitih metoda.

7. IZBOR METODE

Izbor metode za procenu uticaja zavisi od
mnostva faktora , ukljucujuci:

- Vrstu I obim projekta;
- Vrstu I karakter alternativa koje se ocenjuju;
- Karakter (prirodu) verovatnih uticaja;
- Karakter metode procene uticaja (karakter metode prikazivanja uticaja I njenu adekvatnost za konkretan zadatak);
- Iskustvo izvrsioca u primeni metoda procene uticaja (metode prikazivanja uticaja);
- Dostupne resurse- finansije, informacije, vreme, personal;
- Karakter ucesca javnosti u procesu;
- Iskustvo nosilaca za datu vrstu I obim projekta ;
- Procedurne/administrativne zahteve ili ogranicenja.

OSNOVNE PREDNOSTI I NEDOSTACI METODA PRIKAZIVANJA UTICJA

Metoda	Prednosti	Nedostaci
Cek liste	Jednostavni za shvatanje I upotrebu, dobri za izbor površine I određivanje prioriteta.	Ne razlikuju direktne I posrednje uticaje, ne prate veze između delatnosti I uticaja.
Matrice	Odražavaju veze između delatnosti I uticaja, dobar metod za predstavljanje rezultata procene uticaja.	Tesko je razlikovati direktne I indirektne uticaje, postoji opasnost duplog evidentiranja uticaja.
Mreze	Odražavaju veze između delatnosti I uticaja, u uprosjenoj formi korisni su za prikazivanje uticaja drugog reda, prikazuju direktne I indirektne uticaje.	Mogu biti vrlo složene, ako se koriste preobimne verzije.
Upotreba karata	Lako razumljive, dobar metod vizualizacije, dobar instrument izbora površine.	Uzimaju u obzir samo direktne uticaje , ne uzimaju u obzir dugotrajnost I verovatnocu uticaja.
GIS I kompjuterski ekspertni	Vrlo dobri za prikazivanje I analizu uticaja, dobri za eksperimentisanje (ocenu razlicitih scenarija).	Zasnovani na prikupljanju znanja I podataka, cesto su složeni I skupi.

ANALIZA I PREDVIDJANJE UTICAJA

Definisanje I osobine uticaja

- Da bi se sprecili suvisni troškovi, složenost koriscenih metoda prognoze treba da odgovara opstem obimu procene uticaja I znacajnosti konkretnog uticja.
- Gde je to moguće, uticaji moraju biti predvidjeni kvantitativno. To olaksava medjusobno uporejivanje alternativa I njihovo poredjenje sa pocetnim uslovima.
- Za rukovodioca grupe procene uticaja vazno je da odrzava kontakte sa clanovima grupe.

Za utvrđivanje pocetnih uslova mora se uraditi prognoza buducih uslova u slucaju zabrane delatnosti, kao sto su:

- Postojeće stanje,
- Postojeće I ocekivane tendencije,
- Uticaji projekata, koji se vec ostvaruju,
- Uticaji drugih projekata, koji ce biti ostvareni do realizacije razmatranog projekta.

Imajuci u vidu da opis pocetnih uslova nije osnovni cilj procene uticaja, moze se u samom pocetku postupka utvrditi granice.

Uticaj se može opisati kao promena parametra stanja životne sredine u toku određenog perioda u granicama određene oblasti, koje se javljaju kao rezultat delatnosti, u poredjenju sa situacijom, koja bi imala mesto u slučaju, ako ta delatnost ne bi bila započeta.

Uticaji se razlikuju po:

- **Karakteru** (pozitivni, negativni, direktni, posledicni i dr.);
- **Velicini**;
- **Povrsini-rasprostranjenosti** (obuhvacena oblast);
- **Vremenu pojavljivanja** (pri izgradnji, eksploataciji, likvidaciji, itd);
- **Duzini trajanja**;
- **Promenljivosti/nepromenljivosti**;
- **Verovatnoci** (rizik, neodređenost ili tačnost prognoze);
- **Znacajnosti** (lokalno, regionalno, globalno).

Karakter

**Najocigledniji, tipicni primeri
direktnih uticaja su:**

- **Unistavanje ekosistema;**
- **Preseljenje naselja;**
- **Povecanje emisije u atmosferu.**

Posredni ili indirektni uticaji pojavljuju se kao rezultat direktnih uticaja, neposredno povezanih sa delatnoscu.

**Primeri
indirektnih
uticaja su:**

- **Rasprostranjenje
malarije kao rezultat
unistavanja suma;**
- **Povecano zagadjenje
vazduha izazvano
saobraćajem nakon
izgradnje autoputeva itd.**

Velicina

Ocena velicine uticaja je najvaznija. Ponekad uticaji, cija fizicka velicina nije velika, mogu biti mnogo znacajniji, od velikih uticaja. Npr. Male kolicine nekih stetnih materija mogu priciniti vece stete zdravlju ljudi I zivotnoj sredini.

Vreme pojavljivanja

Moraju biti razmotreni uticaji, koji su posledica svih etapa zivotnog ciklusa projekta, tj. u toku gradjevinskih radova, eksploatacije I likvidacije-zatvaranja objekta. Neki uticaji se pojavljuju spontano, u isto vreme kada se drugi mogu pojaviti sa znacajnim zakasnjem.

Prostor-rasprostranjenost

Za svaki uticaj neophodno je odrediti mesto u prostoru, rasprostranjenost I povrsinu teritorije, koja ce biti izlozena uticaju. To je mnogo jednostavnije uraditi u slucaju direktnih uticaja, ali istovremeno je neophodno teziti tome I u drugim slucajevima.

Dugotrajnost

Neki uticaji mogu biti kratkorocni (buka), drugi mogu biti dugorocni (poplavljivanje zemlje), a neki epizodni (eksplozija).

Promenljivost

Ako je uzrok uticaja uklonjen, moguće je da ekološka situacija bude (u većem ili manjem stepenu) vraćena na stanje koje je ranije postojalo ili koje je ekvivalentno njemu. Situacija je lakša ako su uslovi promenljivi.

Znacajnost

U mnogim slučajevima za određivanje značajnosti može se koristiti ocena prihvatljivosti uticaja na osnovu nekih postojećih kriterijuma, kao što su određivanje nivoa koncentracije zagađujućih materija ili stepen izmene stanja životne sredine, koji su određeni standardima, politikom ili planovima.

Verovatnoca

Za uticaje, u bilo kojoj formi, mora biti utvrđena ocena neodređenosti ili “granice greske” uradjene prognoze.

Sa tehničke tačke gledišta lakše je odrediti verovatnocu emisije neke količine gasa i pratećih posledica, nego odrediti verovatnocu smanjenja brojnosti ptica na “zarazenoj” teritoriji. Svaki put, kad je to moguće, treba pokušati oceniti verovatnocu pojavljivanja uticaja i navesti osnove za uradjenu ocenu.

PRIKAZIVANJE KARAKTERISTIKA UTICAJA

Karakteristika uticaja		Vrsta uticaja	
	Kvalitet vazduha	Zdravlje	Itd.
Karakter			
Raspon			
Mesto/povrsina			
Vreme pojavljivanja			
Duzina trajanja			
Promenljivost			
Verovatnoca			
Znacajnost			

Tabela karakteristika uticaja

METODE ANALIZE UTICAJA

- Profesionalne (expertne) ocene,
- Kvantitativni matematički modeli,
- Experimenti, fizički modeli,
- Izučavanje konkretnih slučajeva.

Expertna ocena

Sve metode analize uticaja, u nekom stepenu, zasnovane su na ekspertnoj oceni (npr. u analizi mnogih socijalnih uticaja).

Kvantitativni matematički modeli

Kvantitativni modeli su sistemi matematičkih jednačina, koje su razradjene u cilju modeliranja nekog aspekta uticaja.

Primeri kvantitativnih matematičkih modela koji se koriste u procenama uticaja su:

Modeli rasejanja
zagađujućih
materija u
vazduhu;

Hidrološko
modeliranje, koje
omogućava
predviđanje izmena
u režimu rečnog
sliva;

Modeli
predviđanja
rasprostiranja
buke;

Modeli udarnog
talasa eksplozije
I sl.

Eksperimenti I fizicki modeli

Eksperimenti I fizicko modeliranje mogu se koristiti za proveru mogu se koristiti za proveru I proucavanje uticaja **analogne delatnosti**, a takodje I **efektivnosti predvidjenih mera za smanjenje negativnog uticaja**.

Istrazivanja konkretnih slucajeva

Potrebno je oceniti **uticaj** manjih promena uticaja (manje od 10%) na velicinu posledica na zivotnu sredinu, posebno ukoliko nije jasno, sa kojim intenzitetom pocinje uticaj u praksi. Takva ocena naziva se **analizom osetljivosti**.

Ocena socijalnog uticaja

Socijalne uticaje mozemo podeliti na tri osnovna tipa:

1. **Demografski uticaj**, kao sto su promena brojcanosti naselja, demografskih karakteristika;
2. **Uticaj na kulturne resurse**, ukljucuju promene u arheoloskom, istorijskom I kulturnom nasledju;
3. **Socijalno – kulturni uticaj**, ukljucuju promene u socijalnoj kulturi, organizaciji, odnosima, a takodje u odgovarajucem sistemu vrednosti I sferi kulture (jezik, nosnja, religiozna ubedjenja I rituali).

8. UTICAJ NA ZDRAVLJE

Uticaji na zdravlje mogu da budu:

- neposredan rezultat promena u zivotnoj sredini (npr. uticaj toksicnih zagadjujucih materija) ili
- proizilaze iz njih posredno, kao rezultat drugih promena, izazvanih projektom (npr. pogorsanje socijalno – ekonomskog polozaia, koji dovodi do povecanog oboljevanja I smrtnosti).

Realizacija projekta moze takodje da uveca rizik od udesa I tehnogenih katastrofa.

	Infektivne bolesti	Neinfektivne bolesti	Ishrana	Traumatizam
Transport				
Ekstraktivna industrija				
Energetika				
Prirodni resursi				
Socijalne usluge				
Industrija I trgovina				

EKONOMSKI UTICAJI

Faktori ekonomskih uticaja:

- Produženje perioda izgradnje I eksploatacije;
- Potrebe za radnom snagom u toku svakog perioda I etape izgradnje;
- Potrebe za kvalifikacijama;
- Zarade;
- Sirovine I drugi materijali;
- Investicije;
- Izlaz produkcije-proizvoda;
- Karakteristike lokalne ekonomije.

Ocena ekonomskih uticaja odnosi se na prognozu promene nivoa zaposlenosti, dohotka po glavi stanovnika I nivoa radne aktivnosti, koje proilaze iz projekta.

Faktori budžetskih uticaja:

- Razmere investicija I potrebe za radnom snagom;
- Potencijal postojećih sistema obezbedjenja I infrastrukture;
- Nalozi I drugi procesi, koji povećavaju dohodak lokalnog/ regionalnog budžeta;
- Verovatne demografske promene, koje se javljaju kao rezultat projekta.

Budžetni (fiscal) uticaji – promene u troškovima I dohocima raznih državnih organa I službi, po pravilu, javljaju se kao rezultat projekta koji izaziva značajno povećanje usluga I odgovarajuće infrastrukture, a koju je obezbedila država npr. putevi.

ZNACAJNOST UTICAJA

Znacajnost uticaja odredjuje se zajednickim razmatranjem karakteristika (velicina) uticaja I vaznosti (vrednosti) koja mu se pridaje.

**Karakteristike
uticaja(velicina
)**

**Vaznost uticaja
(vrednost)**

**Znacajnost
uticaja**

Drugi stav u odredjivanju znacajnosti je upotreba kriterijuma odrzivog razvoja.

Spisak tipova kriterijuma, koji mogu biti adaptirani u konkretnim situacijama:

- Ocuvanje biotopa I ekosistema;
- Ocuvanje prirodnih vrsta biljaka;
- Ocuvanje prirodnih vrsta zivotinja;
- Ocuvanje pejzaza / estetskih vrednosti;
- Ocuvanje objekata, koji imaju kulturne vrednosti;
- Energetska efikasnost;
- Upotreba obnovljivih izvora energije;

- Preciscavanje I ponovna upotreba otpadnih voda;
- Poboljsanje kvaliteta povrinskih voda;
- Poboljsanje kvaliteta podzemnih voda;
- Produktivno koriscenje plodonosne zemlje;
- Upotreba materijala koji dozvoljavaju reciklazu ili ponovnu upotrebu;
- Minimizacija emisije gasova...

Ključni faktori za ocenu značajnosti uticaja uzimaju se sledeći elementi:

- **Nivo javne zabrinutosti;**
- **Naucna I profesionalna ocena;**
- **Narusavanje značajnih ekoloških sistema I**
- **Negativno dejstvo na socijalne vrednosti I kvalitet zivota.**

***Kriterijumi
znacaja su:***

- **Ekoloski znacaj;**
- **Socijalni znacaj;**
- **Ekoloski standardi;**
- **Statisticki znacaj.**

Ekoloski znacaj

Kriterijumi ekološkog znacaja su:

- **Uticaj na mesta rasprostiranja zivotinja I biljaka;**
 - **Retke I ugrozene vrste;**
- **Sposobnost odrzivosti sistema, osetljivost, bioraznovrsnost;**
- **Sposobnost prezivljavanja lokalnih vrsta populacija.**

Socijalni znacaj

Kriterijumi socijalnog znacaja su:

- Uticaj na zdravlje ljudi I bezbednost naselja;
- Moguc nestanak vrsta koje imaju stvarnu ili potencijalnu vrednost;
- Rekreaciona ili estetska vrednost;
- Potrebe za javni resursima, kao sto je socijalna sigurnost;
- Potrebe u transportu I drugoj infrastrukturi;
- Demografski uticai.

Ekoloski standardi

Neki od ekoloskih standarda su:

- Dozvoljene koncentracije toksicnih materija u otpadnim vodama;
- Standardi kvaliteta vazduha;
- Planovi koji obezbedjuju zastitu teritorije ili ogranicenje koriscenja prirodnih resursa.

Statisticki znacaj

Procena uticaja moze da bude efektivna samo u slucaju kada su rezultati procesa predstavljeni na nacin, da lica, koja donose resenje, mogu da ih shvate I koriste.

Zbog toga se koriste: ***netehnicki rezime, preporuke, tabele I dijagrami.***

KONSULTACIJE I UCESCE JAVNOSTI U PROCESU PROCENE UTICAJA

Pojam ucesca javnosti

Sta se podrazumeva pod “*ucescem javnosti*”
u kontekstu procesa procene uticaja ?

“Ucesce javnosti moze da se odredi kao
neprekidni proces saradnje izmedju
gradjana I organizacija, koje su
odgovorne za donosenje resenja”.

UCESCEM JAVNOSTI SE:

- Stvaraju uslovi za formiranje, u javnosti jasne i pune predstave o mehanizmima i procedurama odredjivanja i resavanja ekoloskih problema i uracunavanja ekoloskih potreba koje odgovaraju organizacijama.
- Obezbedjuje da javnost ima pristup potpunoj informaciji o toku procesa izrade i ostvarivanja projekta, plana, programa, odredjivanja politike ili sprovedjenja ocene.
- Obezbedjuje da svi zainteresovani gradjani imaju mogucnost da saopste svoje stavove, potrebe, predloge, vezane za koriscenje resursa, alternativne varijante resenja, sistem upravljanja projektom, a takodje i druge informacije, koje imaju veze sa donosenjem resenja.

Saglasno Programu UN za zaštitu životne sredine (UNEP), efektivno organizovano učešće javnosti uključuje sledeće uzajamno povezane komponente:

- Odredjivanje zainteresovanih grupa i lica.
- Savremeno predstavljanje pouzdane informacije u formi prihvatljivoj za auditorijum.
- Dijalog između strana koje donose rešenje, i drugih zainteresovanih strana.
- Koriscenje rezultata dijaloga pri donosenju rešenja.
- “Povratna veza” - predstavljanje informacija o donetim rešenjima i o tome, kako je na njih uticalo učešće javnosti.

8	Gradjansko upravljanje
7	Delegiranje opunomocnika
6	Partnerstvo
5	Sagledavanje misljenja
4	Konsultacija
3	Informisanje
2	“Terapija”
1	Manipulacija

9. POJAM “JAVNOSTI”

“Direktiva o oceni uticaja na zivotnu sredinu u transgranicnom kontekstu” definiše javnost kao “jedno ili nekoliko fizickih ili pravnih lica...”

“Zainteresovana javnost”

oznacava javnost, koje se tice ili moze da se tice proces donosenja resenja po pitanjima, koja prate zivotnu sredinu ili koja je zainteresovana u tom procesu.

GRUPE JAVNOSTI I PROCES PROCENE UTICAJA

- Pre svega, to je javnost, koja je neposredno u dodiru sa doticnom delatnoscu ili se tice nje. U vezi sa konkretnim projektom to je-lokalno stanovnistvo na teritoriji realizacije projekta.

Zaineresovana javnost moze biti npr. :
javna organizacija(nevladine, nekomercijalne);
javne ekoske organizacije; naucne institucije..

Kao po pravilu, efikasni su programi ucesca javnosti zasnovani na ***zainteresovanim (ciljnim) grupama*** javnosti. Analiza takvih grupa sluzi za ostvarenje dva osnovna cilja:

Prvo, to je pojavljivanje I uzimanje u obzir ***razlicitih*** interesa I misljenja, vezanih za odredjenu delatnost.

Drugo, to je uzimanje u obzir specifcnosti raznih grupa pri organizaciji saradnje sa javnoscu. Metode informisanja I saradnje zavise od osobina konkretne grupe.

UCESCE JAVNOSTI U FAZAMA PROCESA PROCENE UTICAJA

Ucesce javnosti u ranim fazama procene uticaja dozvoljava nosiocu procene da dobije vaznu informaciju, poboljsa kvalitet, smanji verovatnocu stvaranja konflikta.

U fazi donosenja resenja o neophodnosti procene uticaja korisno je razjasniti stepen uznemirenosti javnosti povodom datog projekta.

Faza prognoze i ocene znacaja uticaja u najvećem stepenu ima “naucno-tehnicki” karakter.

U fazi odredjivanja zadaka preocene uticaja neophodno je objasniti kakvi problemi izazivaju uznemirenost javnosti u najvećoj meri.

Diskusija procene uticaja,
prikupljanje primedbi I posledicna
korekcija projektnih resenja
predstavlja jednu od najvaznijih I
istovremeno najrazradjenijih faza
javnog ucesca .

Javnost ili njeni predstavnici
ne uzimaju uvek ucesce u
sistenskoj oceni kvaliteta
procene uticaja, a takodje u
neposrednom donosenju
resenja o ostvarivanju
odredjene delatnosti.

Na kraju, u fazi ostvarivanja odredjenog projekta
ucesce javnosti moze da se izrazava u javnoj kontroli
ispunjenja projektnih resenja I ocene slaganja realnih
uticaja.

PROGRAM UCESCA JAVNOSTI

Uslovi efektivnog procea ucesca javnosti:

- Formulirati odredjene ciljeve procesa;
- Izraditi kriterijume efektivnosti procesa;
- Predvideti zadatke i forme ucesca;
- Odobrenje od strane organizatora procesa .

Zadaci ucesca javnosti u pojedinim fazama procene uticaja, i zadaci konkretnih mera odredjeni su njihovom mestom u opstem procesu procene uticaja. To su:

- ❖ Informisanje;
- ❖ Objavljivanje javnih predloga;
- ❖ Izrada ideja, traženje rešenja problema;
- ❖ Prijem komentara i zapazanja o projektnim rešenjima;
- ❖ Ocena alternativa i
- ❖ Prevazilaženje konfliktnih situacija i postizanje koncenzusa po svim pitanjima.

Oblici:

Javne tribine

Okrugli sto

Zbor

PRINCIPI ORGANIZOVANJA UCESCA JAVNOSTI

- Samo informativno ucesce ne moze biti konstruktivno.
- Vazan uslov uspesnog ucesca javnosti je rasprava o raznim *alternativama*.
- Neophodnost pridrzavanja principa “*povratne veze*” –reakcija strane, koja donosi resenja, na rezultate procesa javnog ucesca.
- Vaznost ucesca javnosti u ranim fazama izrade projekta je jako vazna.
- Na kraju, treba pomenuti I vaznost *dokumentovanja mera* za ucesce javnosti I njihove rezultate.

MEĐUNARODNE NORME O UČEŠĆU JAVNOSTI U DONOŠENJU EKOLOŠKI VAŽNIH REŠENJA

”Konvencija o oceni uticaja na životnu sredinu u transgraničnom kontekstu”

Ova konvencija je bila prvi međunarodni dogovor, koji je garantovao prava javnosti na informacije u vezi određene delatnosti i učešće u donošenju rešenja u vezi sa njom. Zemlje – učesnice konvencije obavezale su se da ustanove proceduru ocene uticaja na životnu sredinu, koja daje mogućnost učešća javnosti.

Konvencijom o oceni uticaja na životnu sredinu u transgraničnom kontekstu je utvrđena:

1.

Neophodnost
predtavljanja javnosti
informacija
(dokumentacije) o
određenoj delatnosti

3.

Mogućnost da
javnost iznese
zapažanja, koja
se odnose na
datud elatnost

2.

Mogućnost
javnosti da uzme
učešće u procesu
ocene uticaja

10. "Konvencija o dostupnosti informacija, učešću javnosti u procesu donošenja rešenja i pristupu pravosuđu po pitanjima, koja prate životnu sredinu"

Konvencija o dostupnosti informacija, učešću javnosti u procesu donošenja rešenja i pristupu pravosuđu po pitanjima, koja prate životnu sredinu - **Arhuska konvencija** garantuje sistem principa i stavova, koji se odnose na prava građana u oblastima nabrojanim u nazivu dokumenta i izražava konsenzus, dostignut u toj oblasti od strane nekoliko desetina evropskih zemalja.

Predmet odgovora su tri uzajamno povezana prava javnosti:

Pravo na ekološku informaciju, na učešće u donošenju ekološki važnih rešenja i na pristup pravosuđu po pitanjima koja su vezana za životnu sredinu.

Osnovni principi u oblasti učešća u donošenju ekološki važnih rešenja, koji se odnose na određenu delatnost, izraženi u dokumentu su:

Saopštenje javnosti o prestojećem donošenju rešenja i predloženih procedura javnog učešća. Saopštenje mora biti adekvatno, blagovremeno i efektivno.

Obezbeđivanje učešća javnosti u najranijim fazama, kada su otvorene mogućnosti za razmatranje različitih varijanti.

Razumna dužina trajanja raznih faza procesa donošenja rešenja, dovoljna za informisanje i učešće javnosti.

Dostupnost informacija o delatnosti kao neophodan uslov javnog učešća.

Mogućnost da javnost predstavi svoja zapažanja, mišljenja, informaciju ili analize koje ponjihovoj proceni imaju značaja za datu delatnost.

Izraz rezultata učešća javnosti u konačnom rešenju i predstavljanje javnosti konačno rešenje.

Dostupnost informacija – dobijanje informacija o određenoj delatnosti razmatra se u konvenciji kao neophodan uslov realnog javnog učešća.

Informacija mora da sadrži: opis delatnosti, njene fizičke i tehničke karakteristike i moguće alternative za dostizanje ciljeva delatnosti, ocenu uticaja, predložene preventivne mere ili mere za smanjenje uticaja.

Konvencija sadrži stavove na osnovu kojih može da bude otkazano predstavljanje informacija. U slučaju da informacija ne podleže objavljivanju, može biti izdvojena od ostatka informacija.

Dostupnost pravosuđa – saglasno konvenciji, građani imaju pravo da ospore na sudu ili u drugom nezavisnom i nepristrasnom organu, otkazivanje predstavljanja informacije ili rešenja, koja su u vezi sa određenom delatnošću.

UČEŠĆE JAVNOSTI U NACIONALNIM SISTEMIMA PROCENE UTICAJA

U svim nacionalnim sistemima procene uticaja postoje obavezni zahtevi, koji podrazumevaju:

Objavljivanje rezultata procene uticaja, koje su opštedostupne, a u nekim slučajevima, obezbeđivanje mogućnosti da svi koji žele dobiju kopiju dokumentacije besplatno ili po niskoj ceni.

Omogućavanje javnosti da se upozna sa dokumentacijom i da predstavi svoja zapažanja.

Skup komentara i primedbi javnosti

Njihovo uključivanje pri donošenju rešenja

Ovi stavovi čine
neophodni minimum
učešća javnosti u procesu
procene uticaja.

U mnogim slučajevima ovaj
minimum se pokazao kao
nedovoljan za efektivno
uključivanje javnosti pri
donošenju osnovnih rešenja.

Odgovornost za organizaciju učešća javnosti, u zavisnosti od potreba nacionalnog zakonodavstva i faza procesa procene uticaja može da padne na nosioca projekta ili državne organe.

U nekim slučajevima mere za učešće javnosti mogu se sprovesti na inicijativu same javnosti koja je organizuje.

Osim učešća javnosti, proces saradnje sa zainteresovanim stranama ili u toku procene uticaja, uključuje tkz. **konsultacije**.

One podrazumevaju saradnju sa "oficijalnim" učesnicima procesa procene uticaja, zainteresovanim stranama, izvorima informacija itd

U zavisnosti od konkretnog slučaja, prema Zakonu o proceni uticaja na životnu sredinu, u ulozi zainteresovanih organa, odnosno organizacija mogu se pojaviti javni/državni organi i organizacije. To, na primer, mogu biti republička ministarstva, pokrajinski sekretarijati, organi lokalne samouprave, uprave i agencije, javna preduzeća itd.

Nevladine organizacije, mogu dobiti status učesnika u određenom postupku procene uticaja, ako su, kao deo zainteresovane javnosti tj. onih subjekata za koje se smatra da jesu ili da će biti pod uticajem projekta, i evidentirane kod organa nadležnog za sprovođenje tog postupka.

Organ nadležan za vođenje postupaka za procenu uticaja na životnu sredinu vodi (javnu) evidenciju o nevladinim organizacijama koje su pokazale interes za učešće u postupcima procene uticaja.

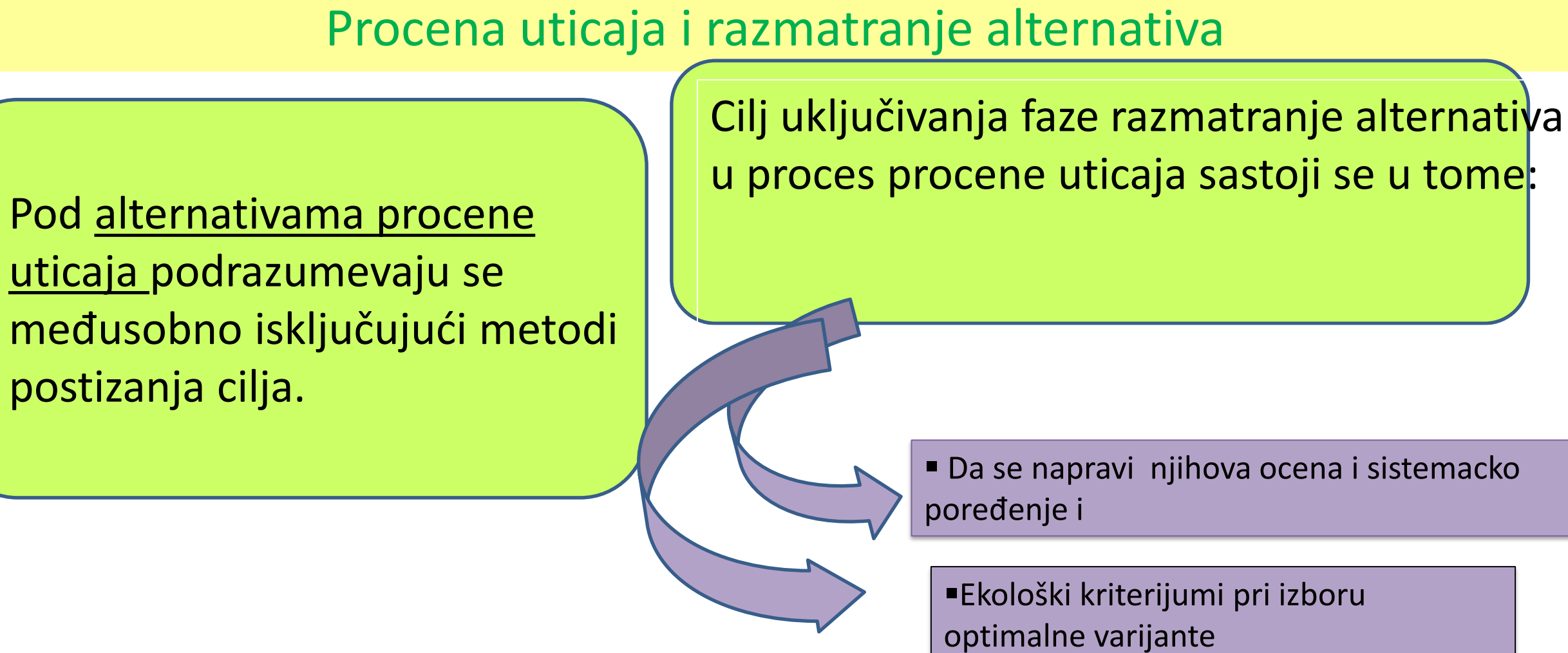

11. RAZMATRANJE ALTERNATIVA

Procena uticaja i razmatranje alternativa

Pod alternativama procene uticaja podrazumevaju se međusobno isključujući metodi postizanja cilja.

Cilj uključivanja faze razmatranje alternativa u proces procene uticaja sastoji se u tome:

- Da se napravi njihova ocena i sistemacko poređenje i

- Ekološki kriterijumi pri izboru optimalne varijante

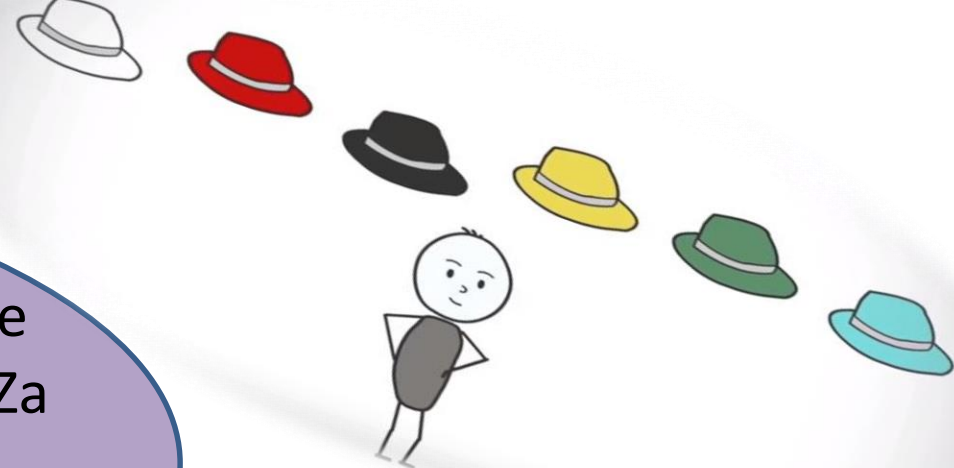
Razmatranje alternativa daje jednu od najočiglednijih mogućnosti za korišćenje rezultata procene uticaja pri donošenju rešenja. To je mogućnost izbora varijante koja ima prednost u odnosu na ostale, na osnovu upoređivanja njihove ocene.

Osim toga razmatranje alternativa ima važnu ulogu i u oceni značaja i prihvatljivosti uticaja jer dozvoljava poređenje nivoa uticaja ne samo sa standardima, već sa uticajem pri drugim varijantama date delatnosti.

Mogućnosti razmatranja alternativa u toku procene uticaja pojedinih projekta donekle su ograničene. Za prevazilaženje takvih ograničenja koristi se:

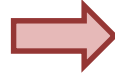
STRATEŠKA PROCENA UTICAJA

(Procena uticaja planova i programa, a takođe usko vezan za nju "princip slojevitosti", koji podrazumeva sprovođenje procene uticaja, i odgovarajuće razmatranje alternativa na nekoliko nivoa po meri detaljizacije donetih rešenja.)

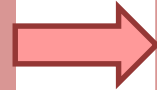
MOGUĆI TIPOVI ALTERNATIVA

ZABRANA DELATNOSTI

Razmatranje te alternative predstavlja opisivanje stanja životne sredine u slučaju potpune zabrane delatnosti. Ova varijanta je takođe važna za donošenje rešenja o mogućnostima ostvarivanja određene delatnosti u celini.

PRINCIPIJALNO RAZLIČITI STAVOVI ZA DOSTIZANJE CILJA

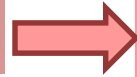
Kao primer može da posluži izbor jedne od mera za štednju energije, izgradnjom elektrane i uvozom energije iz drugog regiona.

RAZLIČITE LOKACIJE ZA OSTVARENJE ODREĐENE DELATNOSTI

Uticaji, izazvani određenom delatnošću i, što je posebno važno, značaj tih uticaja zavisi od mesta njihovog ostvarivanja. Zato je važno razmatranje varijanti razmeštaja, uz učešće zainteresovanih strana.

OBIM DELATNOSTI

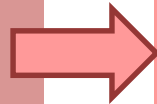
U značajnoj meri određuje njen cilj, njegova suštinska promena može faktički da znači zabranu dostizanja cilja. U nekim situacijama mogu biti razmotrene varijante ostvarivanja delatnosti, koje se razlikuju po tom pokazatelju. Npr; izbor između izgradnje jedne ili dve trake novog aerodroma.

RAZLIČITI TIPOVI PROIZVODNOG PROCESA I OPREME

S jedne strane u tu grupu možemo svrstati varijante tipa objekata (hidroelektrane; atomske elektrane; termoelektrane). S druge strane, u nju spadaju i varijante konkretnog proizvodnog procesa.

PLAN POVRŠINE, RAZMEŠTAJ I KONSTRUKCIJA OBJEKTA

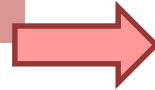
U nekom stepenu određuje uticaj određene delatnosti. Npr. proizvodne hale mogu da budu manje ili veće visine. Značaj emisije zagađujućih materija može da zavisi da li je izvor blizu naseljeneog regiona ili dalje.

REŽIM FUNKCIONISANJA OBJEKTA

Može da utiče na obim i značaj uticaja. Tako, režim eksploatacije objekta može da odredi kretanje teških kamiona samo u toku radnog vremena.

RAZLIČITE VARJANTE SMANJENJA UTICAJA

One se razmatraju kada je prva, početna prognoza ispunjena, pa se projektantima procene uticaja postavlja zadatak smanjenja uticaja ili potpunog sprečavanja.

12.DOKUMENTOVANJE PROCENE UTICAJA I KONTROLA KVALITETA

MESTO DOKUMENTACIJE U PROCESU PROCENE UTICAJA

Dokumentovanje rezultata jedan je od centralnih elemenata procesa procene uticaja. Uopšte, o procesu ili proceduri, koja se sastoji iz određenih faza, ima smisla govoriti smo u slučaju, kada se rezultati svake faze na određeni način dokumentuju, a zatim koriste u narednim fazama. Zato je dokumentacija neophodna u bilo kom obliku i u svim fazama procesa.

MNOGI ZADACI KOJI PROISTIČU U TOKU PROCENE UTICAJA, MOGU SE REŠITI SAMO NA OSNOVU DOKUMENTACIJE

NEDOKUMENTOVANI REZULTATI SE TEŠKO UKLJUČUJU U PROCESU DONOŠENJA REČENJA I NE MOGU BITI PREDMET SISTEMATIČNOG OCENJIVANJA

- Kontrola kvaliteta procene uticaja od strane državnih organa ili drugih zainteresovanih strana praktično je uvek zasnovana na analizi dokumentacije.
- U svim sistemima procene uticaja postoji zahtev o izradi dokumentacije i raspravi sa zainteresovanim stranama, koji izražava osnovne rezultate procesa procene uticaja u celini. Taj dokument se kod nas naziva **STUDIJA O PROCENI UTICAJA**.

PROCES SPROVOĐENJA PROCENE UTICAJA U NAŠOJ ZEMLJI PODRAZUMEVA DONOSENJE SLEDEĆIH DOKUMENTA:

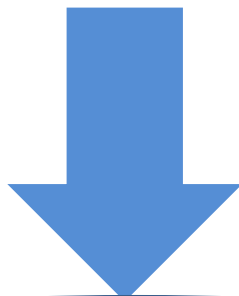
- ✓ Zahtev za odlučivanje o potrebi procene uticaja projekta na životnu sredinu,
- ✓ Mišljenje zainteresovanog organa o podnetom zahtevu za odlučivanje o potrebi procene uticaja na životnu sredinu,
- ✓ Mišljenje zainteresovane javnosti o podnetom zahtevu za odlučivanje o potrebi procene uticaja projekta na životnu sredinu,

- ✓ Rešenje nadležnog organa da je potrebna procena uticaja projekta na životnu sredinu,
- ✓ Rešenje nadležnog organa kojim se utvrđuje da nije potrebna procena uticaja projekta na životnu sredinu,
- ✓ Mišljenje zainteresovanog organa o podnetom zahtevu za određivanje obima i sadržaja studije o proceni uticaja na životnu sredinu,

- ✓ Mišljenje zainteresovane javnosti o podnetom zahtevu za određivanje obima i sadržaja studije o proceni uticaja na životnu sredinu,
- ✓ Rešenje nadležnog organa o određivanju obima i sadržaja studije o proceni uticaja na životnu sredinu,
- ✓ Mišljenje zainteresovanog organa o proceni uticaja na životnu sredinu,
- ✓ Mišljenje zainteresovane javnosti o studiji o proceni uticaja,
- ✓ Rešenje o davanju saglasnosti na studiju o proceni uticaja na životnu sredinu,

- ✓ Rešenje o odbijanju zahteva za davanje saglasnosti na studiju o proceni uticaja na životnu sredinu,
- ✓ Rešenje po zahtevu za ažuriranje studije o proceni uticaja na životnu sredinu (izrada nove studije),
- ✓ Rešenje po zahtevu za ažuriranje studije o proceni uticaja na životnu sredinu (ažuriranje postojeće studije o proceni uticaja),
- ✓ Rešenje po zahtevu za ažuriranje studije o proceni uticaja na životnu sredinu (nije potrebna izrada nove studije, niti ažuriranje postojeće).

STUDIJA O PROCENI UTICAJA

To je dokument koji sadrži analizu i ocenu stanja/kvalitet činilaca životne sredine i njihovu osetljivost na određenom prostoru, međusobni uticaj postojećih i planiranih aktivnosti, predviđanje direktnih i indirektnih uticaja projekta na životnu sredinu i mere i uslovi za sprečavanje štetnih uticaja na životnu sredinu i zdravlje ljudi

FUNKCIJE DOKUMENTA O PROCENI UTICAJA

Dokument o proceni uticaja mora da ispunjava sledeće osnovne funkcije u sistemu procene uticaja:

1. Da se koristi pro
donošenju rešenja o
određenom
projektu,

2. Da služi kao osnova
za raspravu sa
zainteresovanim
stranama

- **DOKUMENT O PROCENI UTICAJA-** je namenjen širokom broju korisnika i sadrži sve zaključke koji su neophodni zainteresovanim, koji mogu da poseduju ili ne poseduju naučno-tehnička znanja, neophodna za shvatanje ekoloških aspekta određene delatnosti.
- Takvu ulogu mogu da imaju lica, koja donose rešenja, predstavnici zainteresovane javnosti, naučnici iz oblasti zaštite životne sredine...

Informacije, koje se uključuju u dokumentaciju o proceni uticaja na životnu sredinu, odnose se na:

1. Opis planirane delatnosti;
2. Opis razumnih alternativa;
3. Opis elementa životne sredine, koji će biti pod uticajem planirane delatnosti;
4. Opis mogućih vidova uticaja neplanirane delatnosti;
5. Opis predhodnih mera, projektovanih u cilju svođenja na minimum uticaj na životnu sredinu;
6. Pojava nedostatka u znanju i neodređenosti, koje su se ispoljile pri izradi potrebne informacije;
7. Kada je neophodno, kratak sadržaj programa monitoringa i upravljanja i svih planova postprojektne analize;
8. Rezime netehničkog karaktera, kada je to neophodno, sa korišćenjem vizualnih sredstva predstavljanja materijala.

13. STRUKTURA I SADŽAJ DOKUMENTACIJE O PROCENI UTICAJA

Po pravilu, u sastav dokumentacije o proceni uticaja treba da uđu sledeće informacije:

Zakonodavni okviri, kratka karakteristika normativno-pravnih akata raznih nivoa u okviru kojih spada određena delatnost i proces njene procene uticaja.

Osnovni zaključci o projektu i alternativama, moraju biti kratko opisani ciljevi ostvarivanja projekta, a takođe i moguće alternativne varijante dostizanja postavljenih ciljeva.

Karakteristika početnih prirodnih uslova i komponenata životne sredine. Mora se odrediti zona pretpostavljenog uticaja određene delatnosti i opisati prirodni uslovi životne sredine.

**DIREKTIVA SAVETA EVROPSKOG DRUŠTVA 85/337/EES PREPORUČUJE DA IŽVRČIOCI
PROCENE, MORAJU DA OBRADU:**

1.

Opis projekta, uključujući informaciju o području njihovog ostvarivanja, ciljevima i obimu,

2.

Opis mera, izrađenih u cilju sprečavanja, smanjenja i ako je moguće otklanjanje negativnih uslova,

3.

Podatke neophodne za izražavanje i ocenu osnovnih uticaja projekta na životnu sredinu,

4.

Kratak opis osnovnih alternativa i razloga izbora, izrađenih od strane izvršioca, davajući značaj na životnu sredinu,

5.

Karakteristike potencijalnih faktora uticaja projekta na životnu sredinu, predviđanje mogućih promena u vezi sa njima. Moraju biti navedeni i opisani i svi značajni uticaji,

6.

Opis mera za smanjenje uticaja i izbor alternative koja ima prednost. Moraju se navesti kriterijumi upoređivanja alternativa i jasno se prikazati razlozi zbog kojih je određena alternativa odbrana,

7.

Dopunski zahtevi u vezi dokumentacije o proceni uticaja često uključuju neophodnost opisivanja procedure konsultacija sa zainteresovanim stranama.

Kontrola kvaliteta procene uticaja

PROCENA UTICAJA

*Instrument za izradu i
donošenje rešenja*

**Pri donošenju rešenja, potrebno
je znati koliko je potpuna i tačna
informacija, koja je u njegovoj
osnovi.**

Za proveru toga, u većini nacionalnih sistema,
predviđene su specijalne procedure kontrole
kvaliteta procene uticaja.
Ocena ili kontrola kvaliteta mogu se sporovoditi
preko raznih lica i organizacija.

**PROVERA KVALITETA PROCENE UTICAJA MOZE SE
OSTVARITI KROZ:**

U našem sistemu procene uticaja, kontrolu kvaliteta dokumentacije vrši Tehnička komisija koja formira nadležni organ. Tehnička komisija ispituje studiju uticaja sa sistematizovanim pregledom zainteresovanih organa i sa izveštajem o sprovedenom postupku procene uticaja ocenjuje podobnost predviđenih mera

Tehnička služba može u skladu sa članom 23 stav 3 Zakona o proceni uticaja prihvatiti studiju, zahtevati njenu doradu ili je odbiti.

OCENU *DOKUMENTAIJE* O
PROCENI UTICAJA

ILI

OCENU *PROCESA*
PROCENE UTICAJA

Proces se ocenjuje teze, posebno ako je neophodno imati informacije o procesu procene uticaja.

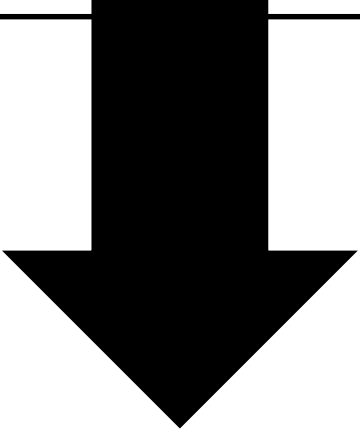
Proces dokumentacije
organizuje se mnogo lakše

Ciljevi, zadaci, i rezultati kontrole kvaliteta

Osnovni cilj kontrole kvaliteta dokumentacije o proceni uticaja - ***je ocena rezultata procene uticaja sa stanovništva korišćenja za donošenju rešenja***. Zadaci, koje treba rešavati u toku kontrole kvaliteta dokumentacije o proceni uticaja su:

- Oceniti potpunost informacije, analizirane i predstavljene u dokumentaciji, a takođe i neophodnost prestavljanja dopunskih informacija;
- Oceniti tačnost i pouzdanost informacije, kao i adekvatnost korišćenig metoda;
- Oceniti kvalitet prezentovanja informacija u dokumentaciji;
- U mnogim sistemima procene uticaja kontrois kvaliteta procene uticaja pomešana je sa nezavisnom ocenom same delatnosti, čiji se zadaci sastoje u tome da se.

U mnogim sistemima procene uticaja kontrola kvaliteta procene uticaja pomešana je sa nezavisnom ocenom same delatnosti, čiji se zadaci sastoje u tome da se:

Oceni značaj pretpostavljenih posledica delatnosti

Formulišu preporuke o mogućnosti ili nemogućnosti ostvarivanja određene delatnosti

Oceni dovoljnost predloženih mera za srečavanje ili smanjenje negativnih uticaja, a takođe i neophodnost usvajanja dopunskih mera

Skala za ocenu adekvatnosti dokumentacije prema NEPA je sledeća:

Adekvatan
(Razmatranje uticaja i
alternativa je
adekvatno)

Nedostatak
informacija
(Projekat ne sadrži
dovoljno informacija
za potpunu ocenu
alternativa)

Neadekvatan
(Nedostaci u analizi
uticaja i alternativa su
ozbiljni, da
dokumentacija o proceni
uticaja mora da bude
prerađena i
predstavljena iznova)

Rezultati kontrole kvaliteta mogu biti formirani u specijalnom dokumentu. Često se taj dokument uporedo sa dokumentacijom o proceni uticaja, razmatra pri donošenju rešenja o mogućnostima realizacije određene delatnosti.

Kako ocenjivati kvalitet dokumentacije o proceni uticaja

Mogući su različiti pristupi u proveru kvaliteta dokumentacije o proceni uticaja. Pre svega, moguće je proveriti njenu usklađenost sa zakonodavnim zahtevima koji se odnose kako na dokumentaciju o procenu uticaja, tako i na sam projekat koji je predmet ocene.

Za ocenu kvaliteta dokumentacije o proceni uticaja često se primenjuje sistem “komplet kriterijuma”.

Takođe su razrađene podvarjante paketa koje uključuju specifičnost konkretnih vidova delatnosti. Paket uključuje ocenu četiri elementa dokumentacije i to:

1. Opis određene delatnosti, oblasti ostvarivanja te delatnosti i uslova;
2. Prikaz i ocenu ključnih uticaja;
3. Alternative i mere za smanjenje ili sprečavanje uticaja;
4. Predstavljanje rezultata procene uticaja.

Tabela 7.Sistem ocenjivanja elementa dokumentacije o proceni uticaja

Oznaka	Opis ocene
A	Dobro urađeno bez značajnih propusta
B	Zadovoljavajuće i kompletno, pristutne samo manje greške i propusti
C	Jedva zadoboljavajuće uprkos greškama i propustima
D	Delovi dobro urađeni, ali se kao celima ocenjuje nezadovoljavajuće
E	Nezadovoljavajuće, znatni su propusti i greške
F	Vrlo nezadovoljavajuće, važna pitanja slabo obrađena ili nisu obrađena
NA	Neupotrebivo. Dokumentacija nije primenjiva ili nije značajna u kontekstu procene

Pojam “**kontrola**” podrazumeva ne samo ocenu, već i mogućnost korišćenja njenih rezultata u daljoj proceduri. Na taj način termin “**kontrola kvaliteta**” se koristi u formalno utvrđenim procedurama.

Termin “**ekspertiza**”, koji podrazumeva svestranu analizu dokumentacije, adekvatno opisuje dati proces.

13. PROCENA UTICAJA I DONOŠENJE REŠENJA

Mesto procene uticaja u sistemu donošenja rešenja

Glavni rezultat procene uticaja mora da bude uključivanje ekoloških faktora u procesu donošenja rešenja o određenoj delatnosti. Uključivanje tih faktora može se vršiti u raznim fazama procesa procene uticaja i projektnog ciklusa.

Na osnovu prognoze uticaja mogu se doneti rešenja o ostvarivanju mera za smanjenje tih uticaja. Razni državni organi u procesu konsultacija i odobravanja takođe mogu da donesu rešenja o dozvoljenosti konkretnog oblika uticaja ili o ograničenjima, koja se odnose na određene aspeke delatnosti, izdajući zabrane ili licence.

Fundamentalni zahtev bilo kog sistema procene uticaja je stav, **da opšte rešenje o ostvarivanju određene delatnosti ne može da bude doneto pre prihvatanja dokumentacije o proceni uticaja**, koja je izrađena i predata prganima koji su odgovorni za izdavanje rešenja o njoj.

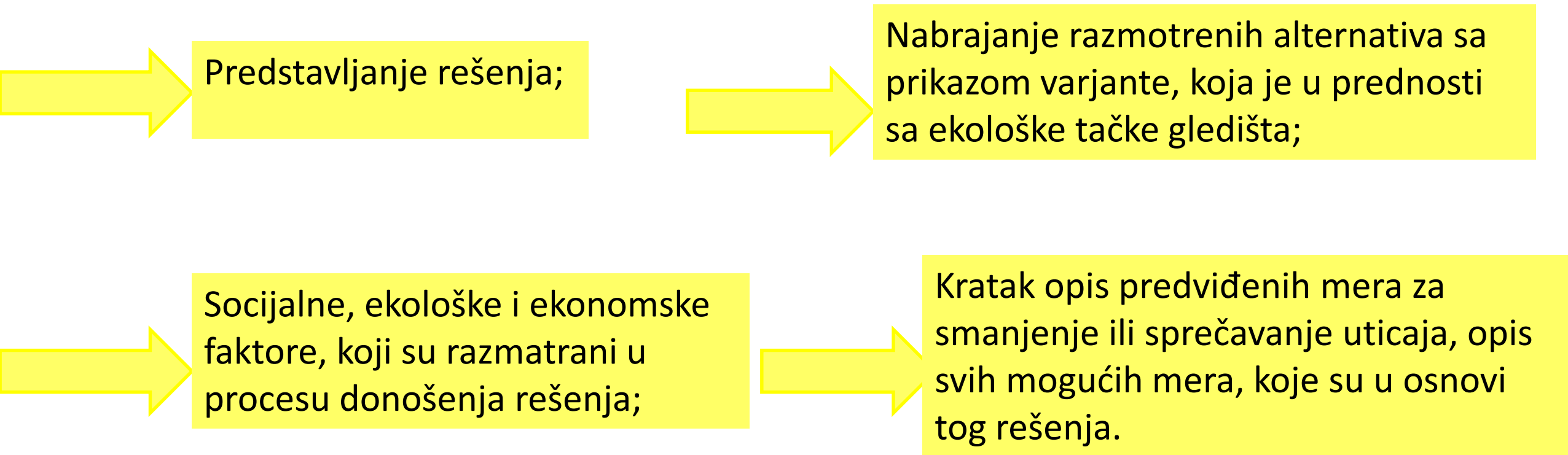
Metode donošenja rešenja

- ***Provera saglasnosti sa ekološkim standardima*** - ovaj metod podrazumeva da projekat koji odgovara zakonskim normama, moze da bude dozvolje za primenu, ako su standardi precizno utvrđeni i procena uticaja predviđa sve normirane uticaje, taj metod je jednostavan za primenu.
- ***Analiza u cilju ekonomičnosti*** – ovaj metod podrazumeva izražavanje ekoloških i ostalih posledica projekta u novčanoj formi sa ciljem određivanja opšte koristi projekta.
- ***Višekriterijumska analiza*** – u ovu grupu spada veći broj metoda, kao što je matrica dostizanja ciljeva, metode rangiranja i merenja težine.
- ***Metode ekspertne ocene*** – ove metode imaju najveću primenu, zato što ne zahtevaju dodatne podatke ili napore.

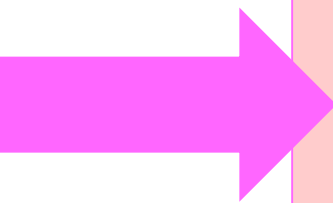
Uključivanje rešenja u nacionalne sisteme procene uticaja

Cilj normi svakog nacionalnog zakonodavstva je da obezbede adekvatno uključivanje ekoloških faktora pri usvajanju rešenja. Kao minimum, zakonodavstvo pojedinih nacionalnih sistema procene potpisuje, da se ekološki faktori moraju razmatrati pri donošenju rešenja.

Dokumentovanje rešenja – tokom procesa donošenja rešenja u određenom stepenu daje se transparent za javnost i druge zainteresovane strane. Dokument koji je otvoren mora da sadrži sledeće informacije:

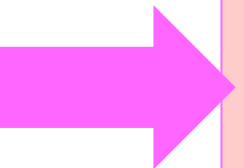
Provera ispunjenosti uslova i saglasnost na procenu uticaja

U postupku tehničkog pregleda projekta, u skladu sa propisima o izgradnji i na osnovu člana 31. Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu, za projekte za koje je data saglasnost na studiju o proceni uticaja utvrđuje se uslađenost izvedenih radova sa odobrenjem za gradnju i tehničkom dokumentacijom, odnosno utvrđuje se i ispunjenost uslova iz odluke o davanju saglasnosti na studiju o proceni uticaja, koja je sastavni deo tehničke dokumentacije.

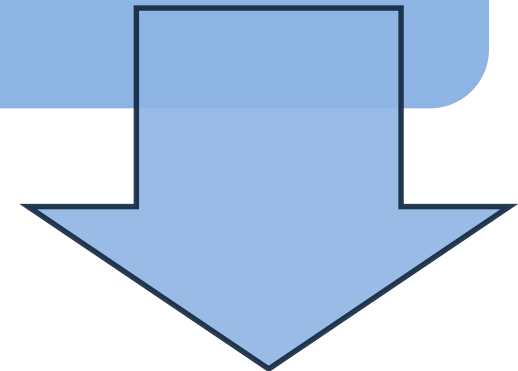
Tehnički pregled projekta vrši komisija koju obrazuje nadležni organ saglasno članu 89.Zakona o planiranju i izgradnji. Organ nadležan za sprovođenje postupka procene uticaja imenuje lice koje učestvuje u radu komisije za tehnički pregled.

Saglasno članu 125.Zakona o planiranju i izgradnji i članu 31.stav 3.Zakona o proceni uticaja, nadležni organ za izdavanje upotrebne dozvole izdaje dozvolu u toku od 7 dana od dana prijema nalaza komisije za tehnički pregled, koji obavezno mora da sadrži i potvrdu o ispunjenosti uslova iz odluke o davanju saglasnosti na studiju o proceni uticaja.

14.PROCENA UTICAJA ZATEČENOG STANJA

Procena uticaja na životnu sredinu je upravljački instrument, kojim se obezbeđuje preduzimanje preventivnih mera usmerenih na očuvanje životne sredine.

Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu je utvrđena obaveza da se za izvedene projekte i postrojenja, za koje se po odredbama zakona vrši procena uticaja na životnu sredinu, koji do stupanja na snagu zakona nisu dobili odobrenje za izgradnju ili upotrebnu dozvolu – izrađuje studija o proceni uticaja **ZATEČENOG STANJA NA ŽIVOTNU SREDINU.**

Studija o proceni uticaja zatečenog stanja na životnu sredinu izrađuje se na osnovu projekta izvedenog objekta, merenje i ispitivanja činilaca životne sredine i ima sadržaj propisan Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu.

POSTPROJEKTNE FAZE PROCENE UTICAJA

Opšti principi postprojektnih faza procene uticaja

**ZADACI POSTPROJEKTNIH FAZA
PROCENE UTICAJA SU:**

Obezbeđenje ispunjenih mera za sprečavanje ili smanjenje uticaja, razrađenih i definisanih u procesu procene uticaja;

Ocena, analiza stvarnih uticaja i upoređivanje njihovih karaktera i veličina sa ranije predviđenim; korekcija mera za sprečavanje ili smanjenje uticaja;

Razvoj sistema procene uticaja u celini putem prikupljanja i analize informacija o adekvatnostima izvršenih predviđanja i efektivnosti predloženih mera

Plan ekološkog menadžmenta – je mehanizam, koji obezbeđuje predaju odgovornosti za ispunjenje mera za smanjenje uticaja od izvršioca projekta i državnog organa koji izdaje dozvole ka njegovom vlasniku i organu kontrole.

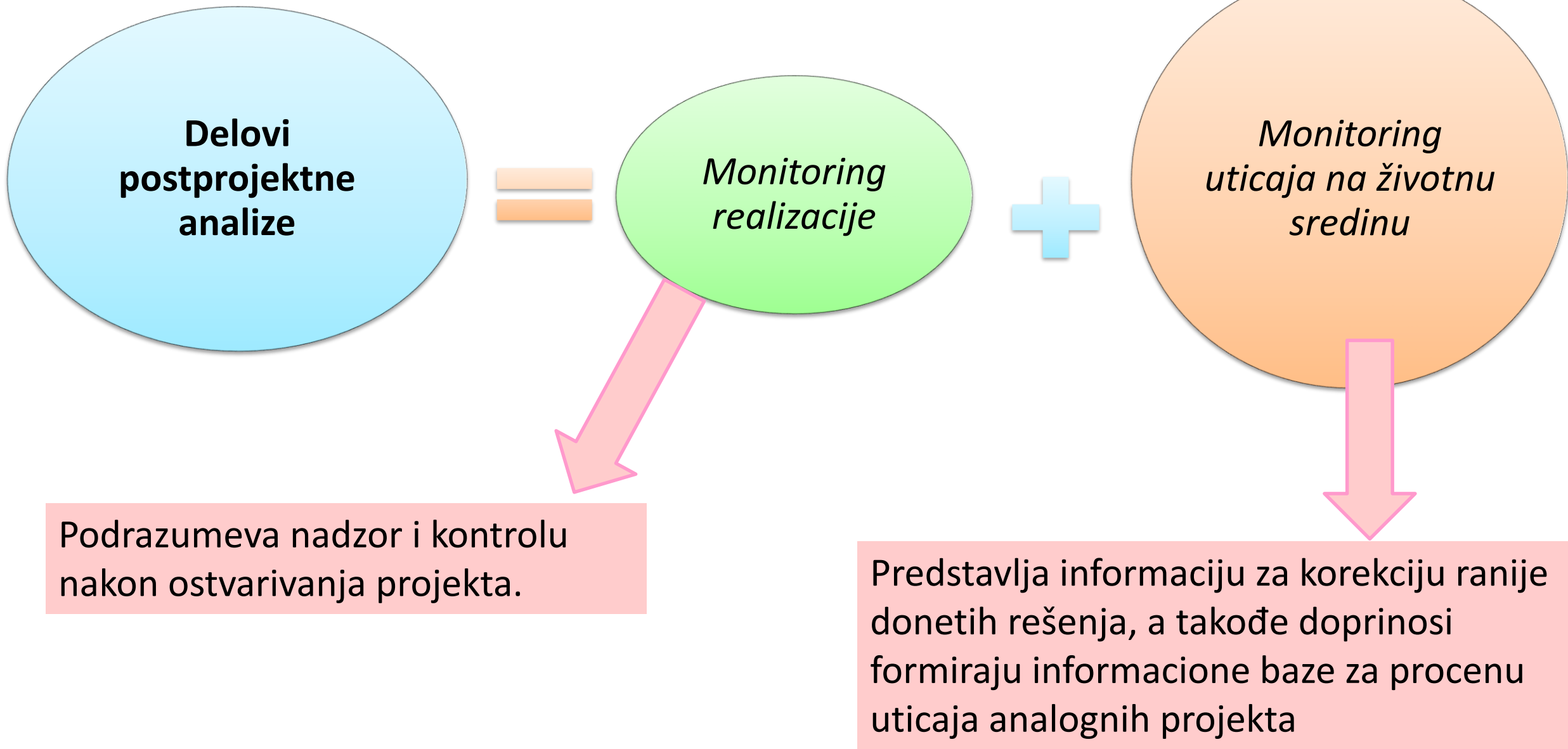
Na osnovu zahteva Svetske banke, kao važan plan ekološkog menadžmenta je opis mera monitoringa.

Monitoring je usmeren na ispunjenje 2 uslova:

- 1. Određivanje adekvatnosti: ostvarenih projektnih rešenja, ekoloških mera, utvrđenog plana;**
- 2. Ocena relanih uticaja određenih delatnosti i njihovo upoređivanje sa predviđenim, u toku procene uticaja.**

Zahtevi planova ekološkog menadžmenta ostvareni od strane Svetske banke sadrže:

- *Kratak opis svih prognoziranih potencijalno značajnih uticaja,*
- *Potpunu informaciju o svakoj planiranoj meri za smanjenje svakog od prognoziranih uticaja, uključujući uticaje samih mera i vezu sa drugim planovima i projektima,*
- *Opisi procedure monitoringa i predstavljanje izveštaja,*
- *Opis mera za razvoj organizacionih mogućnosti i opis raspodele odgovornosti za monitoring i mera za smanjenje uticaja,*
- *Rokovi za ispunjenje i ocena vrednosti,*
- *Veza plana ekološkog menadžmenta sa ostalim aspektima projekta.*

Provera projekta o proceni uticaja – podrazumeva sistematsku analizu efikasnosti sistema procene uticaja, u tom slučaju analizu realnog uticaja delatnosti na životnu sredinu predviđenog u toku procene uticaja

Specijalisti svetske banke smatraju, da iako spisak parametra prema kojima se sprovodi monitoring, mora da bude po mogućnostima adekvatan proceni uticaja, neophodno ga je ograničiti istraživanjem ***“značajnih, izmerenih, realno dostižnih elementa, osnovnih na iskustvu i zdravom razumu”***

Sistem ekološkog menadžmenta i procena uticaja

Sistem ekološkog menadžmenta – je deo opšteg sistema menadžmenta, koji uključuje organizacionu strukturu, planiranje delatnosti, raspodelu odgovornosti, praktičan rad a takođe procedure, procese i resurse za izradu, uvođenje, ocenu dostignutih rezultata realizacije i usavršavanje ekološke politike, ciljeva i zadataka.

Najvažniji momenat uzajamnog odnosa procene uticaja i sistema ekološkog menadžmenta je to što plan ekološkog menadžmenta, izrađen kao rezultat procene uticaja može da odredi okvire sistema ekološkog menadžmenta u celini ili njegovih pojedinih elemenata

1.

Sistem ekološkog menadžmenta uključuje procedure, koje su analogne proceduri uticaja ili njenim pojedinim elementima.

2.

Sistem ekološkog menadžmenta zahteva informaciji o “ekološkim aspektima” delatnosti organizacija, strana koje su zainteresovane i druge zahteve.

3.

Sistem ekološkog menadžmenta uvek predviđa sastavljenje programa ekološkog menadžmenta.

4.

Sistem ekološkog menadžmenta može predviđati konkretne zahteve za sprovođenje procene uticaja objekta i uputstva o delatnosti date organizacije.

Određivanje programa ekološkog menadžmenta, po međunarodnom standardu ISO14001 i ekološkog programa po EMAS-u, prikazano je u tabeli 8.

Tabela 8. Sistemi ekološkog menadžmenta i procedure procene uticaja

ISO14001	EMAS
Organizaija je dužna da razradi, uvede i razvije program za dostizanje ekoloških ciljeva i rešenja zadataka. Program sadrži; Raspodelu odgovornosti za postizanje ciljeva i rešavanja zadataka na svim odgovarajućim nivoima organizacije; Sredstva i termine u kojima ciljevi moraju biti dostignuti.	Ekološki program, opis konkretnih ciljeva i vidova delatnosti, kompanija za obezbeđenje zaštite životne sredine na datoj površini, uključujući opis mera za dostizanje datih ciljeva i rokova za ostvarenje takvih mera

15.STRATEŠKA PROCENA UTICAJA

Predmet i ciljevi strateške procene uticaja

Strateška procena uticaja je - *sistematski proces pronalaženja i izračunavanja ekoloških faktora i mogućih ekoloških posledica predlaganih strategija, politika, planova i programa.*

Strategija – najopštiji planski dokument, koji određuje strateške ciljeve razvoja i opšte principe za njihovo dostizanje.

Politika – konkretizuje opšte postavke strategije u primeni za određene delatnosti, nalaženjem osnova za postavljenje ciljeva i zadataka i postavlja okvire za njihovo razmatranje.

Plan – određuje konkretne ciljeve i zadatke razvoja, u mogućnosti njihovog dostizanja, privremene mere, dostupne resurse.

Cilj – to je ono što nameravamo da postignemo kroz realizaciju date politike ili plana.

Zadatak – konkretizacija postavljenih ciljeva, koja predlaže kao pravilo konkretne okvire.

Indikatori – karakteristike, koje dozvoljavaju merenje i registrovanje stepena dostizanja postavljenih ciljeva i zadataka.

Efektivni proces planiranja podrazumeva sledeće:

- Ciljevi i zadaci – konkretni i izmereni parametri, koji pokazuju rezultat a ne proces.
- Ciljevi moraju biti u vezi sa usvojenom politikom ili strategijom, proizilazeći iz nje.
- Ciljevi i zadaci moraju biti određeni u vremenu i međusobno povezani.
- Projekti, pravac rešavanja postavljenih zadataka, predstavljaju osnovno ispunjenje plana.

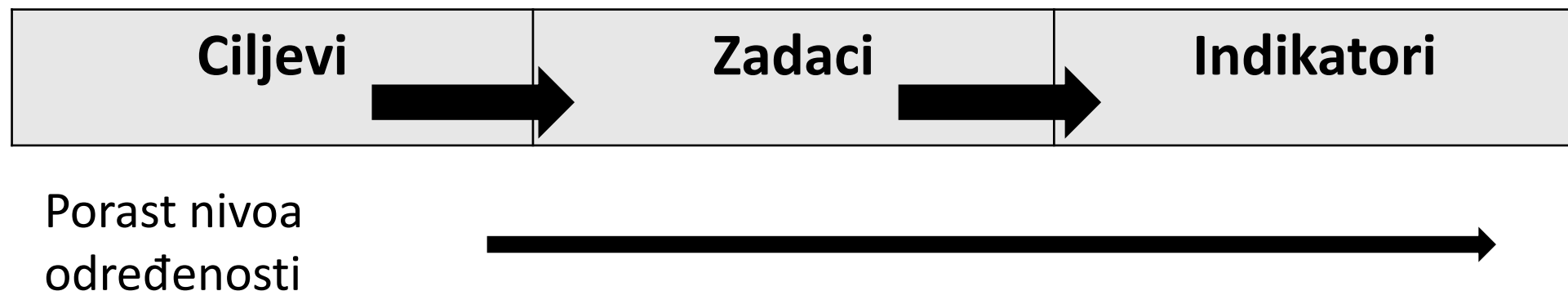
Kao predmet strateške procene uticaja su politike, planovi i programi.

Pod politikama, planovima i programima u celini podrazumeva se sveobuhvatnost inicijativa, koje ulaze u okvire projekta konkretnih objekta.

Važni pojmovi u strateškom planiranju su “ciljevi”, “zadaci” i “indikatori”

(međusoban odnos izmedju ciljeva, zadataka i indikatora postavljen je na slika 9.)

Određivanje
stabilnog razvoja
regiona

Opšti zaključci o sistemu strateškog planiranja

Strategije ne *predstavljaju* “obaveze za ispunjenje”, i one definišu prioritete nacionalne vlade. Strategija se konkretizuje u vidu regionalnih i lokalnih politika, učestvujući u sastavljanju planova.

Planovi - predstavljaju skup međusobno povezanih dokumenta. U zavisnosti od lokalnih uslova, ti planovi mogu da ulaze u nekoliko dokumenta istih ili različitih vrsta.

Strukturni planovi – rade za regione i velike gradove. Određuju ključne stavove politike i čine osnovu za lokalno planiranje.

Lokalni planovi – određuju prioritete razvoja na lokalnom nivou. Uključuju razne vrste delatnosti na konkretnoj teritoriji. Tu spadaju planovi za korišćenje zemlje, planovi za razvoj saobraćaja.

Strateške procene uticaja mogu biti:

- Zakoni i drugi normativni akti, uslaglašeni sa medjunarodnim sporazumom;
- Planovi razvoja pojedinih grana;
- Ciljani programi, pravac rešenja nekih problema u okviru nekoliko regiona ili grana;
- Teritorijalni planovi i šeme razvoja;
- Šeme korišćenja zemlje.

Strateška procena uticaja koristi se za dostizanje sledećih ciljeva:

- Savladavanje ograničenja i nedostatka procene uticaja na nivou projekta
- Sagledavanje uticaja, čije adekvatno razmatranje na nivou projekta je teško ili nemoguće.

Strateška procena uticaja unosi sklad u obezbeđenju održivog razvoja, rešavanju problema ili sprečavanju pojave globalnih ili regionalnih ekoloških problema putem uključivanja ekoloških komponenti pri formiranju ciljeva razvoja.

Razlika strateške procene uticaja od procene uticaja, ogleda se u njihovom različitom stepenu mogućnosti korišćenja informacija. Strateška procena uticaja treba da razmatra ne samo moguće uticaje na životnu sredinu već i aspekte kao što su; da li ciljevi strategije, plana i programa odgovaraju nacionalnim i regionalnim ekološkim ciljevima; osnovanost i ispunjivost ekoloških zadataka, plana i programa na spodobnost različitih struktura da ostvaruju delatnost za zaštitu životne sredine.

Kraj!
Hvala na paznji!